

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

SANDRA JARILINAITĖ
MAGISTRANTŪROS NUOLATINIŲ STUDIJŲ EUROPOS VERSLO TEISĖS
PROGRAMA

**ĮMONIŲ BANKROTO ADMINISTRATORIAUS TEISINIS
STATUSAS IR ATSAKOMYBĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
doc. dr. Salvija Kavalnė

2012, Vilnius

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1. ĮMONIŲ BANKROTO ADMINISTRATORIAUS VAIDMUO BEI REIKŠMĖ ĮMONIŲ BANKROTO PROCESĖ, JO SAMPRATOS RAIDOS ANALIZĖ BEI TEISINIO STATUSO TEORIJS.....	7
1.1. Įmonių bankroto administratoriaus vaidmuo bei reikšmė įmonių bankroto procese.....	7
1.2. Įmonių bankroto administratoriaus sampratos istorinė analizė.....	9
1.3. Įmonių bankroto administratoriaus teisinio statuso teorijos	11
2. ĮMONIŲ BANKROTO ADMINISTRATORIAUS TEISINIS SANTYKIS SU KITAIS BANKROTO PROCESO DALYVIAIS	16
2.1. Įmonių bankroto administratoriaus teisinis santykis su bankroto bylą nagrinėjančiu teismu.....	16
2.2. Įmonių bankroto administratoriaus teisinis santykis su bankrutuojančios įmonės kreditoriais	21
2.3. Įmonių bankroto administratoriaus teisinis santykis su bankrutuojančia įmone.....	24
3. ĮMONIŲ BANKROTO ADMINISTRATORIAUS ATSAKOMYBĖ UŽ NETINKAMĄ FUNKCIJŲ VYKDYMĄ AR JŲ NEVYKDYMĄ	29
3.1. Įmonių bankroto administratoriaus atsakomybė už funkcijų, susijusių su bankrutuojančios įmonės turto naudojimu ir disponavimu juo, netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą.....	30
3.2. Įmonių bankroto administratoriaus atsakomybė už funkcijų, susijusių su bankrutuojančios įmonės interesų gynimu bei atstovavimu, netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą.....	37
3.3. Įmonių bankroto administratoriaus atsakomybė už funkcijų, susijusių su kreditorių interesų apsauga, netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą	39
3.4. Įmonių bankroto administratoriaus atsakomybė už funkcijų, susijusių su informacijos teikimu įgaliotiems ją gauti asmenims, netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą...	43
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	47
NAUDOTA LITERATŪRA	50

SANTRAUKA	60
SUMMARY	61

IVADAS

Mokslinio tyrimo aktualumas. Šiuo metu teisinis reguliavimas, susijęs su įmonių bankroto administratoriaus (toliau bankroto administratorius, administratorius) teisiniu statusu ir atsakomybės taikymu, yra vis dar keičiamas, teismų praktika šiuo klausimu taip pat nenuosekli. Nacionalinės verslo administratorių asociacijos bankroto administratorių susirinkimas yra nurodęs, kad Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau LR ĮBĮ, ĮBĮ) teisiniame reguliavime trūksta nuoseklumo, vientisumo bei sisteminio požiūrio, todėl reikšminga būtų įvesti konceptualiai naujus bankroto procedūrų atlikimo principus¹. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija 2012 metais spalio 19 dieną pateikė Seimui Įmonių bankroto įstatymų projektą Reg. Nr. XIP-4927 ir XIP-4928 aiškinamąjį raštą², kuriame išdėstė kai kurių LR ĮBĮ nuostatų teisinio reguliavimo būklę šiuo metu ir numatomus naujai reglamentuojamų klausimų teigiamus rezultatus. Šiame aiškinamajame rašte siūloma nustatyti bankroto administratoriaus atlyginimo mokėjimo tvarką, atstatydinus ir nutraukus pavedimo sutartį su bankroto administratoriumi, taip pat pildyti reikalavimus administratoriui, siekiančiam teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas. Seimui nuolat teikiami Įmonių bankroto įstatymo pakeitimo ir papildymo projektai rodo, kad teisinis reguliavimas kai kuriais įmonių bankroto proceso klausimais, tarp jų administratoriaus statuso ir atsakomybės, nėra tikslus, aiškus bei efektyvus.

Mokslinio tyrimo problema. Netinkamas teisinis reguliavimas, susijęs su įmonių bankroto administratoriaus teisiniu statusu ir atsakomybės jam taikymu, tiek teorijoje, tiek praktikoje palieka daug neaiškumo ir nenuoseklumo.

Mokslinio tyrimo ištirtumas. Įmonių bankroto įstatymas ir kiti jį įgyvendinantys teisės aktai, tokie kaip Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“³, Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas „Dėl teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“⁴, Lietuvos Respublikos Vyriausybės

¹ Nacionalinė verslo administratorių asociacija. Dėl Lietuvos Respublikos bankroto administratorių susirinkimo. Prieiga internetu: // <http://www.nvaa.lt/lt/naujienos/id/2045>; prisijungimo laikas: 2012-12-04.

² Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13¹, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymo pakeitimo įstatymų projektų aiškinamasis raštas Nr. XIP-4927. Pateikė Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Prieiga internetu: // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=435275&p_query=&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2012-12-04.

³ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 4-887 „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 143-7340.

⁴ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2011 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. Nr. 4-281 „Dėl restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimo išdavimo, įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas teikiančių asmenų sąrašo sudarymo ir restruktūrizavimo administravimo paslaugų teikimo laikinumo vertinimo

nutarimas „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo ir bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo teismui taisyklių patvirtinimo”⁵, Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo”⁶ ir kt., yra pagrindiniai ir svarbiausi teisiniai šaltiniai, reglamentuojantys reikalavimus administratoriams, siekiantiems teikti bankroto administravimo paslaugas, taip pat jų skyrimo ir atstatydinimo tvarką, funkcijas, turimas teises bei pareigas, veiklos kontrolę ir galimai kilsiančią atsakomybę dėl netinkamo pareigų vykdymo ar jų nevykdymo.

S. Kavalnės, V. Mikuckienės, R. Norkaus, R. Veličkos pirmoji „Bankroto teisės“ knyga⁷ bei S. Kavalnės, R. Norkaus antroji „Bankroto teisės“ knyga⁸ šiuo metu yra vieninteliai bankroto teisės vadovėliai, nagrinėjantys bankroto proceso ypatumus, įskaitant ir kai kuriuos bankroto administratoriaus teisinio statuso aspektus. Taip pat kai kuriuose teisinio pobūdžio leidiniuose galima rasti keletą lietuvių autorių darbų, analizuojančių bankroto bylose keliamus klausimus, bankroto procese dalyvaujančių asmenų, tarp jų ir bankroto administratoriaus, užimamą padėtį bankroto procese, funkcijas, teises bei pareigas. Tačiau nei teisės aktai, nei specialioji teisinė literatūra nepateikia tikslaus ir aiškiai suformuoto administratoriaus teisinio statuso apibrėžimo ir jo atsakomybės taikymo.

Neretai teismams taikant konkrečias ĮBĮ teisės normas, tenka pareiga aiškinti ir administratoriaus statusą, jo padėtį bankroto procese, turimų įgaliojimų apimtį, galimai kilsiančias teises pasekmes dėl netinkamo pareigų vykdymo ar nevykdymo. Tačiau šiais klausimais teismų praktika vis dar nėra nuosekli, kiekvienu konkrečiu atveju tiek administratoriaus statusas, tiek jo atsakomybės taikymas gali būti aiškinamas skirtingai.

Mokslinio tyrimo objektas. Įmonių bankroto administratoriaus kaip teismo paskirto fizinio ar juridinio asmens teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas teisinis statusas⁹ įmonių bankroto procese bei jo atsakomybės¹⁰ taikymas.

Mokslinio tyrimo tikslas. Išanalizuoti įmonių bankroto administratoriaus teisinį statusą ir su jo atsakomybės taikymu susijusias problemas įmonių bankroto procese.

taisyklių bei teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo” // Valstybės žinios. 2011, Nr. 55-2661.

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 909 „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo ir bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo teismui taisyklių patvirtinimo” // Valstybės žinios. 2012, Nr. 88-4602.

⁶ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymas Nr. 4-637 „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr. 145-5839.

⁷ S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus ir kt. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.

⁸ S. Kavalnė, R. Norkus. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011.

⁹ Įmonių bankroto administratoriaus teisinis statusas šiame darbe analizuojamas per šio asmens sampratą, vaidmenį bei reikšmę įmonių bankroto procese, jo pareigas ir funkcijas.

¹⁰ Įmonių bankroto administratoriui gali kilti civilinė, administracinė ar baudžiamoji atsakomybė, tačiau šiame darbe bankroto administratoriaus atsakomybė nus nagrinėjama civilinės atsakomybės taikymo kontekste.

Siekiant minėto tikslo, moksliniam tyrimui keliami šie **uždaviniai**:

- 1) ištirti bankroto administratoriaus vaidmenį bei reikšmę įmonių bankroto procese ir pateikti istorinę – lyginamąją bankroto administratoriaus sampratos raidos analizę, jo teisinio statuso teorijas;
- 2) atskleisti bankroto administratoriaus teisinį santykį su kitais bankroto proceso dalyviais – bankroto bylą nagrinėjančiu teismu, bankrutuojančios įmonės kreditoriais bei pačia įmone;
- 3) išanalizuoti įmonių bankroto administratoriaus atsakomybę dėl jo funkcijų nevykdymo ar netinkamo vykdymo.

Mokslinio tyrimo hipotezė. Aiškus bankroto administratoriaus statuso ir atsakomybės teisinis reguliavimas užtikrina operatyvią bei skaidrią bankroto proceso baigtį.

Mokslinio tyrimo metodai. Rašant magistro baigiamąjį darbą nurodyta tema, darbe naudojami šie metodai:

- 1) istorinis – lyginamasis – šiuo metodu siekta pateikti bankroto administratoriaus sampratos istorinę – lyginamąją analizę;
- 2) dokumentų analizės – šiuo metodu siekta išanalizuoti specialiąją teisinę literatūrą, teisės aktus bei teismų praktiką ir tokiu būdu atskleisti bankroto administratoriaus vaidmenį bei reikšmę įmonių bankroto procese, jo teisinį santykį su kitais bankroto proceso dalyviais, išanalizuoti administratoriaus atsakomybę dėl netinkamo jo funkcijų vykdymo ar jų nevykdymo;
- 3) loginis – šio metodo pagalba siekta ištirti bankroto administratoriaus statuso ir atsakomybės probleminius klausimus;
- 4) sisteminis – šiuo metodu siekta sistemiškai analizuoti teisinę literatūrą, teisės aktus bei teismų praktiką, susijusią su bankroto administratoriaus teisiniu statusu ir atsakomybe;
- 5) apibendrinimo – šio metodo pagalba siekta apibendrinti bankroto administratoriaus teisinį statusą, atsakomybės probleminius aspektus ir pateikti jų sprendimo būdus.

1. ĮMONIŲ BANKROTO ADMINISTRATORIAUS VAIDMUO BEI REIKŠMĖ ĮMONIŲ BANKROTO PROCESĖ, JO SAMPRATOS RAIDOS ANALIZĖ BEI TEISINIO STATUSO TEORIJS

1.1. Įmonių bankroto administratoriaus vaidmuo bei reikšmė įmonių bankroto procese

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo galiojančios aktualios redakcijos 11 straipsnio 1 dalyje pateikta įmonių bankroto administratoriaus sąvoka: *„įmonės administratorius <...> - tai teismo paskirtas Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės arba Europos ekonominės erdvės valstybės pilietis, kitas fizinis asmuo, kuris naudojasi Europos Sąjungos teisės aktuose jam suteiktomis judėjimo Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėmis, <...> ar Lietuvos Respublikoje įsteigtas juridinis asmuo, Lietuvos Respublikoje įregistruotas kitos valstybės narės juridinio asmens padalinys (filialas), <...> turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas ir šią teisę įgijęs šio įstatymo ar su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų nustatyta tvarka“¹¹*. Matome, kad ši ĮBĮ nuostata pateikia tris bankroto administratorių apibūdinančius požymius: 1) jį skiria teismas¹²; 2) bankroto administratoriumi gali būti fizinis arba juridinis asmuo; 3) bei teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas šis asmuo yra įgijęs ĮBĮ ar su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų nustatyta tvarka. Vadinasi, bankroto administratoriaus teisės, pareigos bei funkcijos taipogi įtvirtintos minėtuose teisės aktuose.

ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 14 punktas, taip pat ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymo „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“¹³ 8 punktas įtvirtina bankroto administratoriaus pareigą siekti, kad jo veikla atitiktų bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių interesus bei sudarytų sąlygas teismui tinkamai išnagrinėti bylą. Taip pat ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje ne kartą yra pabrėžta, jog *„iš esmės visos bankroto įstatymo nuostatos nukreiptos į tikslą kaip galima operatyviau užbaigti bankroto procedūras, patenkinti kreditorių reikalavimus ir kiek įmanoma išsaugoti skolininko turtą. Visi administratoriaus veiksmai turi būti nukreipti šiems tikslams pasiekti ir tam trukdančioms kliūtims šalinti. <...> Administratorius yra ypatingą teisinį statusą bankroto*

¹¹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. IX-216 (Aktuali nuo: 2012-11-15).

¹² Atkreiptinas dėmesys, jog nevisuomet bankroto administratoriaus skyrimo klausimas priskirtinas bankroto bylą nagrinėjančio teismo kompetencijai. Remiantis 13 straipsnio 2 dalimi, kai bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka, bankroto administratorių skiria kreditorių susirinkimas. Tačiau šiame darbe administratoriaus teisinis statusas bei atsakomybės jam taikymas nagrinėjamas, atsižvelgiant į tai, kad bankroto procesas vyksta įprasta teismo tvarka.

¹³ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 4-887 „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 143 -7340.

*procese turintis šio proceso dalyvis, nuo kurio veiksmų sąžiningumo ir aktyvumo priklauso kreditorių ir skolininko interesų apgynimas*¹⁴. Taigi, matome, kad bankroto administratoriui bankroto procese yra suteiktas nelengvas uždavinys – suderinti bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių interesus bei užtikrinti tinkamą bankroto proceso įvykdymą. Šiam uždaviniui pasiekti ĮBĮ suteikia administratoriui plačius įgaliojimus: valdyti, naudoti bankrutuojančios įmonės turtą, taip pat juo ir bankuose esančiomis šios įmonės lėšomis disponuoti, vadovauti įmonės ūkinei komercinei veiklai, tikrinti sudarytus bankrutuojančios įmonės sandorius ne per mažesnę nei 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo įmonei dienos ir teikti ieškinius teisme dėl įmonės sudarytų sandorių, priešingų jos veiklos tikslams ir turinčių įtakos įmonės nemokumui, pripažinimo negaliojančiais, taip pat sudaryti įmonės kreditorių reikalavimų sąrašą, teikti juos teismui tvirtinti, šaukti kreditorių susirinkimus, imtis priemonių skoloms išieškoti iš įmonės skolininkės, vykdyti teismo ir kreditorių susirinkimo ar komiteto sprendimus ir kt. Svarbu pastebėti, jog minėti administratoriaus įgaliojimai ir jo pareiga ginti abiejų bankroto procese dalyvaujančių šalių teises ir teisėtus interesus lemia dvilypi jo statusą įmonių bankroto procese, todėl tiek teorijoje, tiek praktikoje šis klausimas yra laikomas nuolatinių diskusijų objektu.

Lietuvos apeliacinis teismas yra pažymėjęs, jog *„teismo paskirtas įmonės administratorius visiškai pakeičia įmonės vadovą, t.y. jis atlieka vienasmeniam valdymo organui priskirtas funkcijas*¹⁵. Vadinasi, bankroto administratorius ne tik rūpinasi efektyviu bankroto proceso vykdymu, tinkamu bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių interesų suderinimu, bet ir tampa bankrutuojančios įmonės valdytoju bei teisėtu jos atstovu teisme, kreditorių susirinkime ar sudarant sandorius, jei įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą (11 str. 3 d. 9 p.). Būtent bankroto administratorius visiškai perima šios įmonės valdymą, naudoja bei disponuoja jos turimu turtu, atlieka visas įmonės funkcijas, kurias ji, neturėdama bankrutuojančios įmonės statuso, būtų pajėgi atlikti pati. Keletas iš tokių administratoriui suteiktų funkcijų yra: spręsti klausimus dėl naujų sandorių, reikalingų įmonės ūkinei komercinei veiklai tęsti, sudarymo (ĮBĮ 11 str. 3 d. 13 p.), priimti ir atleisti darbuotojus Darbo kodekso ir Įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka (ĮBĮ 11 str. 3 d. 11 p.), taip pat

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-554/2008 (pagal atsakovo A. M. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 13 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovų akcinės bendrovės Turto banko ir A. Č. ieškinį atsakovui A. M. dėl nuostolių atlyginimo), kat. 44.2.4.1; 44.5.2.17; 114.8.2; 126.3; 126.8.

¹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis c.b. Nr. 2-691/2008 (pagal likviduojamos UAB „Klevo lapas“ kreditoriaus AB „Mažeikių nafta“ atskirąjį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2008 m. liepos 8 d. nutarties, kuria iš dalies tenkintas likviduojamos UAB „Klevo lapas“ administratoriaus UAB „Valdsita“ įgalioto asmens skundas dėl kreditorių susirinkimo nutarimo pripažinimo negaliojančiu), kat. 121.1; 126.3.

organizuoti ir kontroliuoti pajamų, gautų valdant, naudojant ir disponuojant bankrutuojančios įmonės turtais, ir sąnaudų apskaitą (ĮBĮ 11 str. 3 d. 16 p.).

Iš viso to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad įmonių bankroto administratoriui suteiktos specialios funkcijos lemia jo ypatingą teisinį statusą įmonių bankroto procese. Todėl, ypatingas administratoriaus darbo pobūdis įgalina jį veikti ypač apdairiai ir rūpestingai, nepažeidžiant ĮBĮ ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių jo veiklą, nuostatų bei laikantis administratorių elgesio kodekse¹⁶ įtvirtintų profesionalumo, nešališkumo, efektyvumo, bendradarbiavimo ir kitų principų.

1.2. Įmonių bankroto administratoriaus sampratos istorinė analizė

Lietuvos Respublikoje 1918 - 1940 metais bankroto administratoriaus institutas taip pat buvo žinomas. Tuo metu galiojančioje Lietuvos teisėje už nemokaus skolininko turto administravimą buvo skiriami nepriklausomi ir nešališki asmenys, kurie, priklausomai nuo geografinės teritorijos dalies, buvo vadinami skirtingai - kuratoriais, sindikais, konkurso valdytojais ar prisiekusiais rūpintojais¹⁷. „*Didžiojoje Lietuvos dalyje, perėmusioje konkurso teisinę reguliavimą iš Rusijos teisės aktų, administratorius, vadintas prisiekusiuoju rūpintoju, buvo skiriamas teismo dar neprasidėjus konkurso bylai – pakakdavo teismui turėti duomenų apie skolininko nemokumą*“¹⁸. Paskirtas rūpintojas prieš pradėdamas administruoti nemokaus skolininko turtą, turėdavo prisiekti tokiu tekstu: „*Aš, žemiau paminėtas, pažadu ir prisiekiu Visagaliu dievu prieš jo Šventąją Evangeliją, kad aš man pavestą konkurso bylą Rūpintojo pareigą atliksiu sąžiningai; pažeidęs šią pareigą išipareigoju atsakyti prieš valdžią šiame, o prieš Kūrėją – būsimame gyvenime*“¹⁹. Ši priesaika buvo tarsi rūpintojo būsimų atliekamų pareigų sąžiningumo išraiška. J. Spaičienė pažymi, kad ypatingi kvalifikaciniai reikalavimai administruoti nemokaus skolininko turtą prisiekusiesiems rūpintojams tuomet nebuvo keliami, tačiau teismas, kaip galima spręsti iš tuometinės praktikos pavyzdžių, šiam darbui dažniausiai skirdavo advokatus, atsižvelgiant į jų sukauptą darbo patirtį, turimas teises žinias²⁰. Skirtingai nei Didžiojoje Lietuvoje, Užnemunėje, kur galiojo Prancūzijos prekybos kodeksas, rūpintojais teismas galėjo skirti ir negalinčio išsimokėti asmens kreditorius. Tai, žinoma, buvo sunkiai suvokiama, nes toks kreditoriaus paskyrimas administruoti skolininko turtą galėjo sukelti interesų konfliktą, jo atliekamų pareigų nesąžiningumą bei šališkumą tokios bylos

¹⁶ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 4-887 „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 143 -7340.

¹⁷ J. Spaičienė. Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918 - 1940 m.) // Jurisprudencija. 2007, Nr. 4(94). P. 61.

¹⁸ Ten pat. P. 62.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Ten pat.

baigiami. Klaipėdos krašte, kuriame administratoriais buvo vadinami konkurso tvarkytojai, pastarųjų skyrimo tvarka taip pat buvo savita. Konkurso tvarkytojais galėjo būti paskirti tik vyrai ir jiems numatytas tam tikras amžiaus reikalavimas. Svarbu pastebėti, jog šioje Lietuvos dalyje konkurso tvarkytojas buvo laikomas tiek skolininko, tiek kreditorių atstovu, turintis pareigą rūpintis abiejų šalių teisėmis ir teisėtais interesais, tuo tarpu Didžiojoje Lietuvos dalyje prisiekusysis rūpintojas buvo laikomas išimtinai nemokaus skolininko ir jo turto atstovu. Todėl pagrįstai galima tvirtinti, jog jau tuomet viena iš egzistavusių probleminių sričių bankroto teisėje buvo dvilypis administratoriaus teisinis statusas.

Iškart po Nepriklausomybės atkūrimo, 1992 metų rugsėjo 15 dieną buvo priimtas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas²¹, kuriame, be kita ko, buvo įtvirtintas ir įmonių bankroto administratoriaus institutas. Nors šis įstatymas savo prigimtimi buvo labai lakoniškas, vis dėlto tai buvo pirmasis bandymas suregulmentuoti administratoriaus statusą bei atsakomybę, o tam padaryti buvo skirti 7 – 8 šio įstatymo straipsniai. Administratorius buvo įvardijamas kaip įmonės bankroto bylos nagrinėjimo laikotarpiui paskirtas įmonės valdytojas. Pastebėtina, kad tokia administratoriaus sąvoka bei įtvirtintas gan siauras jo atliekamų funkcijų sąrašas, t.y. atstovavimas įmonei teisme, kreditorių susirinkime, įmonės turto valdymas bei disponavimas juo, taip pat vadovavimas įmonės einamajai ūkinei komercinei veiklai, galėjo reikšti išimtinai nemokios įmonės interesų atstovavimą, tačiau toks administratoriaus teisinis statusas įstatyme tiesiogiai nebuvo įvardijamas, todėl vienareikšmiškai teigti, jog administratorius gynė tik įmonės skolininkės interesus, negalėtume. Negana to, įstatymas numatė, jog administratoriumi negali būti paskirtas skolininko atstovas, tačiau nebuvo draudimo administratoriumi paskirti įmonės kreditorių atstovą, kas, be jokios abejonės, galėjo reikšti interesų konfliktą ir administratoriaus siekį veikti įmonės kreditoriaus naudai. Be to, įstatyme nebuvo pateikta ir informacijos apie tai, kokie asmenys, fiziniai ar juridiniai, gali teikti bankroto administravimo paslaugas, kokie reikalavimai jam keliami ar kas atlieka tokio subjekto veiklos kontrolę. Atsakomybė, kaip matyti iš įstatymo 8 straipsnio, numatyta tik už administratoriaus sprendimus, nepatvirtintus prieš tai kreditorių susirinkimo ar kreditorių susirinkimo pirmininko. Tokiu atveju, administratorius turėjo atlyginti tik dėl tokių sprendimų nepatvirtinimo atsiradusius nuostolius.

1997 metų birželio 17 dieną priimtas Įmonių bankroto įstatymas²² ir pakeitęs prieš tai galiojusį 1992 metų Įmonių bankroto įstatymą, reikia pažymėti, buvo daug tobulesnis, jame padaryta daug pakeitimų bei papildymų, įskaitant ir bankroto administratoriaus instituto reglamentavimą. Pastarajame įstatyme bankroto administratoriaus įtvirtinta sąvoka buvo daug

²¹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. I-2880 // Valstybės žinios. 1992, Nr. 29-843.

²² Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. VIII-270 // Valstybės žinios. 1997, Nr. 64-1500.

tikslesnė, jis įvardijamas jau kaip teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas, įmonės valdytojas, teismo sprendimų ir nutarčių, taip pat kreditorių susirinkimo nutarimų vykdytojas. Iš pačios sąvokos apibrėžimo matyti, jog administratoriumi galėjo būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo, nors reikalavimų sąrašo, kaip ir prieš tai galiojusiam įstatyme, administratoriams pateikta nebuvo. Taip pat įstatyme numatyta šio asmens kandidatūros siūlymo tvarka bei 15 straipsnio 4 dalyje pateiktas išsamus jo atliekamų funkcijų sąrašas, tame tarpe, aiškiai įtvirtinta administratoriaus pareiga ginti visų kreditorių bei pačios bankrutuojančios įmonės teises ir interesus. Iš to seka, kad administratoriaus pareigas ėjęs asmuo privalėjo būti nešališkas ir nepriklausomas, negalėjo išimtinai ginti vienos ar kitos šalies teisių ir teisėtų interesų. Tokį samprotavimą pagrindžia ir įstatyme įtvirtinta nuoroda, draudžianti administratorių skirti įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, kreditorių ar, priešingai, įmonės skolininkės atstovą. Pastebėtina, kad atskiro straipsnio, reglamentuojančio bankroto administratoriaus atsakomybę, įtvirtinta nebuvo, tik 15 straipsnio 6 dalyje buvo numatyta, kad dėl jo kaltės atsiradusius nuostolius, administratorius privalo atlyginti pats.

2001 metų kovo 20 dienos Įmonių bankroto įstatymo redakcijoje pateikta tokia bankroto administratoriaus sąvoka: *„Įmonės administratorius – tai teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas. Juridinio asmens, turinčio teisę teikti bankroto administravimo paslaugas, vadovas privalo turėti teisę teikti bankroto administravimo paslaugas“*²³. Pažymėtina, jog šis įstatymas buvo ne kartą keistas ir pildytas, todėl šiandien galiojančioje aktualioje redakcijoje yra labai daug naujų šio įstatymo nuostatų ir žymių jų pakeitimų, kurių, atsižvelgiant į nuolat teikiamus įstatymų leidėjui Įmonių bankroto įstatymo projektus, turėtų ir toliau daugėti. Tačiau pabrėžtina, jog nei 1992 metų, nei 1997 metų ar 2001 metų Įmonių bankroto įstatymo redakcijose bankroto administratoriaus teisinio statuso dvilypumo klausimas, deja, nebuvo išspręstas ir išliko iki šių dienų.

1.3. Įmonių bankroto administratoriaus teisinio statuso teorijos

Visos bankroto administratoriui suteiktos funkcijos, teisės bei pareigos reglamentuojamos ĮBĮ ir su jo įgyvendinimu susijusiuose teisės aktuose, tačiau nei vienas iš šių teisės aktų nepateikia tikslaus ir aiškiai suformuoto bankroto administratoriaus teisinio statuso apibrėžimo, nėra aišku, kokia tikroji šio subjekto procesinė teisinė padėtis įmonės bankroto byloje, kurios iš bankroto procese dalyvaujančių šalių interesus jis iš tikrųjų turi pareigą atstovauti. Todėl įmonių bankroto administratoriaus dvilypis statusas yra laikomas vienas iš problematiškiausių ir labiausiai diskutuotinų klausimų Lietuvos bankroto teisės moksle.

²³ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216 // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.

Pastebėtina, kad „bankroto administratoriaus teisinis statusas yra ne tik Lietuvos bankroto teisės diskusijų objektas”²⁴. Analizuojant įmonių bankroto administratoriaus teisinį statusą, Vokietijoje susiformavo keturios šio asmens statusą pagrindžiančios teorijos: kreditorių atstovo, skolininko atstovo, įmonės organo bei tarnybos teorijos²⁵. Kreditorių atstovo teorija numato, kad administratorius yra įstatyminis kreditorių atstovas ir veikia jo interesais, tuo tarpu skolininko atstovo teorija teigia priešingai - bankroto administratorius yra bankrutuojančios įmonės atstovas. Trečioji, įmonės organo teorija, grindžiama tuo, kad įmonės turtas traktuojamas kaip kvazijuridinis asmuo, o administratorius laikomas pastarojo turto atstovu. Galiausiai, tarnybos teorija, kuri, reikia pažymėti, Vokietijoje yra vyraujanti, numato, kad administratorius yra savarankiškas asmuo, veikiantis įstatymo pagrindu ir savo vardu pagal jam suteiktus įgaliojimus, o už savo pareigų pažeidimą atsako savo asmenine atsakomybe. Ši teorija remiasi tuo, kad bankroto administratorius nėra valstybės tarnautojas, kadangi jo teisės bei pareigos įtvirtintos įstatyme, o veiklą prižiūri teismas. Siekiant nustatyti, kokia bankroto administratoriaus teisinio statuso teorija vyrauja Lietuvoje, autorės nuomone, būtinas išsamus teisės aktų bei teismų praktikos analizavimas.

Įmonių bankroto įstatymo²⁶ 11 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata numato kreditorių susirinkimui įmonės vardu sudaryti pavedimo sutartį su bankroto administratoriumi. Ši nuostata gali sukelti įspūdį, kad tarp administratoriaus ir kreditorių susirinkimo susiklosto sutartiniai teisiniai santykiai, todėl administratorius, veikdamas pavedimo sutarties pagrindu, pirmiausia siekia patenkinti kreditorių interesus. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad pavedimo sutartimi susiklosto „*ne administratoriaus ir kreditorių (ar kreditorių susirinkimo), o administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės teisiniai santykiai. <...> Taigi, administratorius nėra nei konkretaus kreditoriaus, nei kreditorių visumos, veikiančios per kreditorių susirinkimą ar kreditorių komitetą, atstovas. <...> Administratorius, vykdydamas ĮBĮ nustatytas funkcijas, privalo tinkamai organizuoti bankrutuojančios įmonės veiklą, sukaupti kuo daugiau bankrutuojančios įmonės turto, iš kurio būtų tenkinami kreditorių reikalavimai. <...> Taigi, bankrutuojančios įmonės interesų gynimas kartu yra ir kreditorių visumos interesų gynimas, nes įstatymo nuostatas atitinkantis bankroto administravimas sudaro sąlygas įmonei didesne apimtimi atsiskaityti su kreditoriais*”²⁷. Pastaroji Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis pagrindžia administratoriaus pareigą veikti ne kreditorių ar

²⁴ S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus ir kt. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 261.

²⁵ Ten pat.

²⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. IX-216 (Aktuali nuo: 2012-11-15).

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-508/2010 (Dėl bankrutuojančios įmonės teisinės padėties ypatumų, teisės ginčyti kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus, bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų), kat. 126.3; 126.8.

įmonės skolininkės, bet teisės aktų, reglamentuojančių jo funkcijas ir įgaliojimus, nustatyta tvarka. ĮBĮ ir kiti jį įgyvendinantys teisės aktai bankroto administratoriui nustato specialius kvalifikacinius reikalavimus, teises bei pareigas, todėl jis yra ypatingą teisinį statusą įmonių bankroto procese turintis subjektas, savo veikloje besivadovaujantis nepriklausomumo, bendradarbiavimo, efektyvumo, garbės bei padorumo principais.

ĮBĮ 23 straipsnio 5 ir 9 punkto nuostatos, numatančios kreditorių susirinkimui tvirtinti administravimo išlaidų sąmatą bei nustatyti atlyginimą administratoriui, taipogi gali suklaidinti, nes, atsižvelgiant į tai, kad administratoriaus atlyginimo ir administravimo išlaidų dydžio nustatymo klausimas priklauso kreditorių kompetencijai, gali reikšti, jog bankroto administratorius yra suinteresuotas veikti kreditorių naudai, didelio dėmesio neskiriant įmonės skolininkės interesams. Šiuo klausimu ne kartą yra pasisakęs Lietuvos apeliacinis teismas ir nurodė: *„Nors šie klausimai priskirti kreditorių susirinkimo (komiteto) kompetencijai, sprendžiant šiuos klausimus bet kuriuo atveju būtina atsižvelgti į būtinumą nepažeisti bankrutuojančios (bankrutavusios) įmonės bei kreditorių teisių ir interesų. Taigi, nežiūrint to, kad administravimo išlaidų klausimų sprendimas pagal įstatymą priklauso kreditorių susirinkimo (komiteto) kompetencijai, tačiau bankroto bylą nagrinėjantis teismas, esant pagrindui, turi galią ipso iure vertinti bet kurių kreditorių susirinkimo ar kreditorių komiteto nutarimų teisėtumą ir pagrįstumą (ĮBĮ 24 str. 5 d.)“*²⁸. Kitoje nutartyje Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad *„kreditorių susirinkimo nustatytas atlyginimo administratoriui dydis turėtų atitikti protingumo, teisingumo, sąžiningumo kriterijus ir užtikrinti tiek administratoriaus, tiek bankrutuojančios įmonės kreditorių interesų pusiausvyrą. <...> Atitinkamai kreditorių susirinkimas, tvirtindamas administravimo išlaidų sąmatą, turi nustatyti tokias administravimo išlaidų ribas, kurios leistų administratoriui sklandžiai atlikti administravimo procedūras ir netrikdytų bankroto bylos nagrinėjimo eigos“*²⁹. Matome, kad kreditorių susirinkimas nėra laisvas nustatyti administratoriaus atlyginimo ar administravimo išlaidų dydžio, visais atvejais turi nurodyti tokio apskaičiavimo argumentus, pagrįsti juos objektyviais įrodymais, priešingu atveju, teismas turi teisę vertinti kreditorių susirinkimo sprendimų teisėtumą bei pagrįstumą. Be to, kreditorių susirinkimo patvirtintos administravimo išlaidos turi būti protingo ir teisingo dydžio, kad administratorius galėtų nevaržomai atlikti reikalingus bankroto proceso veiksmus. Vadinas, teigti, kad administratorius siekia apginti tik

²⁸ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 17 d. nutartis c.b. Nr. 2-509/2011 (pagal kreditoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Medicinos bankas“ atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. spalio 18 d. nutarties bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Eksterjero centras“ bankroto byloje (civilinė byla Nr. 2-6589-798/2010)), kat. 126.8.

²⁹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 31 d. nutartis c.b. Nr. 2-723/2011 (pagal pareiškėjo (kreditoriaus) S. L. skundą atsakovui bankrutuojančiai uždarajai akcinei bendrovei „GL Invest“ dėl pirmojo kreditorių susirinkimo priimtų nutarimų panaikinimo), kat. 126.3; 126.5; 126.8.

bankrutuojančios įmonės kreditorių teises vien dėl to, kad administratoriaus atlyginimo ir administravimo išlaidų nustatymo klausimas priklauso kreditorių kompetencijai, negalima ir tai, be kita ko, prieštarautų Lietuvos teismų formuojamai praktikai.

Pastebėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog „*administratorius, kuris yra fizinis ar juridinis asmuo, yra verslu užsiimantis subjektas, savo rizika ir atsakomybe teikiantis administravimo paslaugas. Dėl to, atlyginimo administratoriui mokėjimas yra ne atlyginimas darbo teisinių santykių prasme, o civilinių teisinių santykių pagrindu mokamas atlygis verslo subjektui už jo teikiamas paslaugas*“³⁰. Reikia pažymėti, kad toks Aukščiausiojo Teismo aiškinimas pagrindžia administratoriaus pareigą ginti tiek bankrutuojančios įmonės, tiek ir jos kreditorių interesus, nes būtent nuo tinkamo šios pareigos įvykdymo priklauso jo atlyginimo dydis, kaip ir nuo kiekvieno verslo subjekto tinkamai suteiktų paslaugų priklauso jo gaunamas pelnas. Be kita ko, kiekvienas verslo subjektas veikia išimtinai tik savo interesais su tikslu išlikti konkurencingoje verslo rinkoje. Bankroto administratorius šiuo atveju taip pat vienaip ar kitaip siekia naudos sau, tačiau jo gaunama nauda priklauso nuo atitinkamų funkcijų tinkamo atlikimo, būtent nuo jo pareigos ginti abiejų bankroto procese dalyvaujančių asmenų teises ir teisėtus interesus.

Būtina atkreipti dėmesį, jog teismų praktikoje dažnai pabrėžiama, jog „*įmonei įgijus bankrutuojančios įmonės statusą, teismo paskirtas įmonės administratorius visiškai pakeičia įmonės vadovą, t.y. jis atlieka vienasmeniam valdymo organui priskirtas funkcijas. Todėl bankrutuojančios (likviduojamos) įmonės vardu jis veikia kaip atstovas pagal įstatymą ir šios įmonės vardu veda bylas teisme (CPK 54 str. 1 d.). Tokiu atveju laikoma, kad likviduojamos įmonės bylą veda pati įmonė (CPK 55 str. 1 d., ĮBĮ 1 str. 3 d. 8, 23 p.)*“³¹. Minėtas teismų aiškinimas leidžia teigti, kad Lietuvos teismų praktikoje vis dėlto pripažįstama administratoriaus kaip valdymo organo teorija³². Kartu pastebėtina, kad valdymo organas turi tiek materialinį, pasireiškiantį konkrečia būsimo sprendimo įtaka asmens materialinėms subjektinėms teisėms ir pareigoms, tiek procesinį teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi, reiškiantį asmens siekį, kad teismas priimtų sprendimą, atitinkantį jo procesinę padėtį byloje. Šiuo atveju, administratorius, tapdamas bankrutuojančios įmonės atstovu, turi tik procesinį teisinį suinteresuotumą, kuris negali būti laikomas kliūtimi jam administruoti konkrečią įmonę

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-486/2010 (Dėl kreditorių susirinkimo ir teismo kompetencijos tvirtinti bankrutuojančios įmonės administravimo išlaidų sąmata; dėl administratoriaus atlyginimo ir kitų administravimo išlaidų dydžio nustatymo kriterijų), kat. 126.3.

³¹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis c.b. Nr. 2-691/2008 (pagal likviduojamos UAB „Klevo lapas“ kreditoriaus AB „Mažeikių nafta“ atskirąjį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2008 m. liepos 8 d. nutarties, kuria iš dalies tenkintas likviduojamos UAB „Klevo lapas“ administratoriaus UAB „Valdsita“ įgalioto asmens skundas dėl kreditorių susirinkimo nutarimo pripažinimo negaliojančiu), kat. 121.1; 126.3.

³² S. Kavalnė, R. Norkus. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011. P. 104.

ir kuris pirmiausia pasireiškia siekiu, kad bankroto procedūros vyktų sklandžiai ir teismas priimtų sprendimą, atitinkantį administruojamos įmonės būklę. Be to, tai, kad administratorius laikomas valdymo organo atstovu, jokių būdų nereiškia, kad kreditorių interesai bankroto byloje nėra tinkamai apsaugoti. Priešingai, bankroto administratoriaus pareiga yra ginti tiek įmonės, tiek ir jos kreditorių interesus, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad iškelus įmonei bankroto bylą, įmonės valdymo organai nušalinami nuo įmonės valdymo ir nebetenka teisės jai atstovauti, „*įmonės bankroto administratorius yra tam tikras saugiklis*“³³, padedantis įmonei apginti savo teises bankroto byloje. Taigi, bankroto administratoriaus kaip įmonės valdymo organo atstovo teorija yra mažiausiai prieštaravimų kelianti teorija. Ir tai visiškai suprantama: jau vien įmonės nemokumo būseną reiškia, kad įmonės valdymo organai patys nebegali išspręsti iškilusių finansinių sunkumų, todėl būtina kvalifikuoto ir profesionalaus subjekto teisinė pagalba įveikti patiriamus sunkumus, kiek galima labiau išsaugant bankrutuojančios įmonės turimą turtą ir užtikrinant jos įsipareigojimų įvykdymą įmonės kreditoriams. Bankroto administratorius šiuo atveju, veikdamas kaip šios įmonės atstovas, yra pakankamai kompetentingas mažiausiomis sąnaudomis ir kiek galima labiau apsaugant įmonės ir kreditorių interesus, išspręsti bankrutuojančios įmonės finansines problemas.

Iš viso to, kas išdėstyta, pagrįstai galima daryti išvadą, kad įmonių bankroto administratorius bankroto proceso metu veikia įstatymo jam suteiktų įgaliojimų pagrindu, be jokios suinteresuotų šalių įtakos, vadovaudamasis tik savo kaip profesionalo darbo įgūdžiais ir patirtimi. Administratoriaus pareiga apsaugoti abiejų bankroto procese dalyvaujančių šalių teises bei teisėtus interesus yra jo tinkamo bei sąžiningo paslaugų suteikimo išraiška. Jo kaip valdymo organo atstovo teisinis statusas įmonės bankroto byloje tik padeda apginti šios įmonės teises nuo nesąžiningų kitų asmenų kėsinosi į bankrutuojančios įmonės turtą, nes įmonė, iškelus jai bankroto bylą, pati to padaryti nebegali.

³³ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis c.b. Nr. 2-691/2008 (pagal likviduojamos UAB „Klevo lapas“ kreditoriaus AB „Mažeikių nafta“ atskirąjį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2008 m. liepos 8 d. nutarties, kuria iš dalies tenkintas likviduojamos UAB „Klevo lapas“ administratoriaus UAB „Valdsita“ įgalioto asmens skundas dėl kreditorių susirinkimo nutarimo pripažinimo negaliojančiu), kat. 121.1; 126.3.

2. ĮMONIŲ BANKROTO ADMINISTRATORIAUS TEISINIS SANTYKIS SU KITAIŠ BANKROTO PROCESO DALYVIAIS

Prof. A. Vaišvilos teigimu, „*teisinio santykio dalyviai (subjektai) yra teisės subjektai, turintys vienas kitam įstatymo ginamų teisių ir pareigų*“³⁴. Tuo tarpu „*bankroto proceso subjektai yra visi asmenys, kuriems konkrečiame bankroto procese tenka ar gali tekti tam tikrų teisių ar pareigų, neatsižvelgiant į tai, ar jie turi teisinį suinteresuotumą bankroto bylos baigtimi*“³⁵. Remiantis tuo, kad pagal dalyvavimo bankroto procese reikšmę ir apimtį, bankroto administratorius, bankrutuojanti įmonė, jos kreditoriai bei teismas yra laikomi pagrindiniais bankroto proceso dalyviais³⁶, pagrįstai teigtina, kad šie asmenys vienoje ar kitoje bankroto proceso stadijoje turi vienas kitam tiek teisių, tiek pareigų. Todėl analizuojant bankroto administratoriaus teisinį statusą įmonių bankroto procese, reikšminga aptarti šio asmens teisinį santykį su bankroto bylą nagrinėjančiu teismu, bankrutuojančios įmonės kreditoriais ir pačia įmone.

2.1. Įmonių bankroto administratoriaus teisinis santykis su bankroto bylą nagrinėjančiu teismu

Teismas yra vienas pagrindinių bankroto proceso dalyvių, turintis pareigą vesti ir kontroliuoti teisminį bankroto procesą³⁷. Pažymėtina, jog tais atvejais, kai bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka, teismas apskritai nėra bankroto proceso dalyvis, o jo kompetencijai priskirtas funkcijas atlieka kreditorių susirinkimas (ĮBĮ 13 str. 2 d.). Negana to, jis yra teisingumą vykdanči institucija, kurio pagrindinė funkcija yra spręsti ginčus dėl teisės. Tačiau bankroto procese greta šios funkcijos, teismui tenka pareiga spręsti ir daugelį kitų klausimų, susijusių su organizacinio, tvarkomojo administracinio pobūdžio veikla, vienas iš kurių bankroto administratoriaus skyrimas³⁸. Tokių teismo funkcijų vykdymą būtų galima paaiškinti bankroto bylose ypatingai išryškėjusiu viešuoju interesu bei bankroto keliamą įtaka šalies ekonominiam, socialiniam gyvenimui. Būtent dėl to, teismui tenka pareiga būti aktyviu bankroto procese, prižiūrėti, kad bankroto byloje dalyvaujantys asmenys tinkamai atliktų ĮBĮ jiems pavestas funkcijas, neviršytų savo įgaliojimų ar nepriiminėtų neteisėtų ir nepagrįstų sprendimų.

³⁴ A. Vaišvila. Teisės teorija. Trečiasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2009. P. 422.

³⁵ S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus ir kt. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 204.

³⁶ Ten pat. P. 204, 205.

³⁷ Ten pat. P. 205.

³⁸ Ten pat. P. 208.

ĮBĮ 10 straipsnio 4 dalies 1 punktą numato, kad teismas, priėmęs nutartį iškelti konkrečiai įmonei bankroto bylą, paskiria įmonės bankroto administratorių. Svarbu pastebėti, kad teismas bankrutuojančią įmonę administruoti skiria asmenį, atitinkantį ĮBĮ ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu keliamus reikalavimus fiziniams ir juridiniams asmenims, siekiantiems teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas³⁹, laikydamasis ĮBĮ bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo ir bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo teismui taisyklių patvirtinimo“⁴⁰ numatytos administratorių skyrimo tvarkos. Teismų praktikoje neretai pabrėžiama, jog „skiriant administratoriumi konkretų asmenį, būtina siekti, kad jis ne tik gebėtų maksimaliai užtikrinti kuo sklandesnę ir operatyvesnę bankroto procedūrų atlikimą, bet ir išvengtų konfliktų su kreditoriais bei bankrutuojančios įmonės savininkais dėl kreditorių ir įmonės interesų tinkamo atstovavimo, kad administratoriaus darbas ir bankroto procese atsirandantys teisiniai santykiai būtų grindžiami veiklos skaidrumo, sąžiningumo, objektyvumo, moralumo ir nešališkumo standartais“⁴¹. Tačiau svarbu pastebėti, jog, nors teismas ir turi diskrecijos teisę skirti administratorių konkrečioje bankroto byloje, ši „teisė negali būti laikoma absoliučia“⁴². Tai reiškia, kad teismas nėra saistomas kitų bankroto proceso dalyvių administratoriaus kandidatūros siūlymų, tačiau savo sprendimą visuomet turi pagrįsti, nurodyti tokio sprendimo priežastis. Negana to, teismas turi pareigą įvertinti ir administratoriaus tinkamumą bei gebėjimą administruoti konkrečią įmonę, atsižvelgdamas į pačios bankroto bylos sudėtingumą, administratoriaus administruojamų įmonių skaičių, jo ilgametę patirtį tokio pobūdžio bylose ir įmonę administruoti paskirti asmenį, gebantį geriausiai užtikrinti operatyvų ir skaidrų bankroto proceso vykdymą bei kreditorių ir bankrutuojančios įmonės teisėtų interesų patenkinimą. Siekiant minėto tikslo įgyvendinimo, teismų praktikoje yra suformuoti tam tikri bankroto administratoriaus kandidatūros skyrimo kriterijai, kuriuos teismai kiekvienu konkrečiu atveju privalo įvertinti. Šie kriterijai skirstytini į tokias grupes:⁴³

³⁹ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2011 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. 4-281 „Dėl restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimo išdavimo, įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas teikiančių asmenų sąrašo sudarymo ir restruktūrizavimo administravimo paslaugų teikimo laikinumo vertinimo taisyklių bei teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2011, Nr. 55-2661.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 909 „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo ir bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo teismui taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2012, Nr. 88-4602.

⁴¹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 1 d. nutartis c.b. Nr. 2-993/2010 (pagal trečiojo asmens akcinės bendrovės DnB NORD banko atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. kovo 22 d. nutarties, kuria iškelta uždarajai akcinei bendrovei „Klostera“ bankroto byla, paskirtas bankroto administratorius, uždarnosios akcinės bendrovės „Klostera“ bankroto byloje, civilinė byla Nr. B2-4369-232/2010), kat. 126.3.

⁴² Ten pat.

⁴³ S. Kavalnė, R. Norkus. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011. P. 104.

- 1) pirmoji kriterijų grupė yra susijusi su įmone, kurią reikia administruoti. Todėl įvertinamas bankrutuojančios įmonės dydis ir veiklos mastas, taip pat jos valdomas turtas, įmonės kreditorių skaičius;
- 2) antrajai grupei priskirti kriterijai, susiję su nuolatiniais bankroto administratoriaus požymiais. Tai fizinis ar juridinis asmuo, bankroto administratoriaus dydis, jo patirtis, darbuotojų ir administruojamų įmonių skaičius;
- 3) galiausiai, įvertinama trečioji administratoriaus skyrimo kriterijų grupė, susijusi su administratoriaus ir siūlomos administruoti įmonės santykiu. Todėl čia nustatoma administratoriaus teritorinė buveinė ir jos atstumas iki bankrutuojančios įmonės, įvertinama, kas pasiūlė administratoriaus kandidatūrą ir, ar administratoriaus kandidatūrai neprieštarauja didžiausi įmonės kreditoriai.

Taigi, labai svarbu, kad prieš paskirdamas bankroto administratorių administruoti konkrečią įmonę, teismas įvertintų ne tik įstatymu administratoriui keliamus reikalavimus, bet ir visas egzistuojančias faktines aplinkybes, įskaitant minėtų administratoriaus skyrimo kriterijų visumą. Reikia atkreipti dėmesį, jog šis kriterijų sąrašas nėra baigtinis ir gali priklausyti nuo konkrečios bylos aplinkybių, todėl kuriam kriterijui bus suteiktas prioritetas, kiekvienu atveju priklauso nuo teismo požiūrio į kiekvieno iš jų reikšmę⁴⁴. Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėjamoje byloje teisėjų kolegija nustatė, kad ieškovas UAB „Treigiai“ apeliaciniu skundu prašo panaikinti pirmosios instancijos teismo nutarties dalį, kuria UAB „Treigiai“ administratoriumi paskirtas V. P., motyvuodamas tuo, kad teismas nenurodė jokių administratoriaus pasirinkimo motyvų ir ieškovo pasiūlytos kitos administratoriaus kandidatūros netinkamumo argumentų⁴⁵. Lietuvos apeliacinis teismas ieškovo apeliacinio skundo netenkino ir nurodė, kad pirmosios instancijos teismas teisingai išsprendė administratoriaus kandidatūros parinkimo klausimą, pažymėdamas, kad teismo paskirtas administratorius V. P. nebuvo saistomas bankrutuojančios įmonės administracijos vadovo siūlymo bei įsipareigojimų kreditoriams, todėl nesietinas nei su viena iš bankroto proceso šalių. Apeliacinis teismas taip pat pažymėjo, kad teismas skirdamas administratorių turi diskrecijos teisę ir yra laisvas pasirinkti iš kelių kandidatų, atitinkančių ĮBĮ 11 straipsnio reikalavimus, prieš tai suderinęs skiriamo administratoriaus kandidatūrą su Įmonių bankroto valdymo departamentu prie Ūkio ministerijos. Aplinkybių, nurodytų 11 straipsnio 4 dalyje ir galinčių būti kliūtimi administratorių skirti V. P., nustatyta nebuvo, todėl, atsižvelgiant į tai, kad V. P.

⁴⁴ Ten pat. P. 105.

⁴⁵ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis c.b. Nr. 2-313/2008 (pagal ieškovo uždarnosios akcinės bendrovės „Treigiai“ akcininko atskirąjį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2008 m. kovo 14 d. nutarties, kuria uždarajai akcinei bendrovei „Treigiai“ iškelta bankroto byla ir paskirtas bankroto administratorius, uždarnosios akcinės bendrovės „Treigiai“ bankroto byloje (civilinė byla Nr. B2-217-425/2008), kat. 126.3.

atitiko visus įstatyme keliamus reikalavimus ir teismas turėjo diskrecijos teisę pasirinkti iš kelių administratoriaus kandidatūrų, teismas pagrįstai administratoriumi skyrė V. P.

Kitoje Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje, analizuodamas administratoriaus skyrimo kriterijų visumą, teismas nurodė, jog nagrinėjamoje byloje ypač buvo svarbu įvertinti tai, kad AB „Ekranas“ buvo *„stambi pramonės įmonė, valdanti didelės vertės turtą, turinti daug darbuotojų, kitų kreditorių, todėl jos administravimui reikalingas aukštos kvalifikacijos, didelę patirtį, pakankamą specialistų skaičių turintis administratorius“*⁴⁶. Teismas aiškino, kad fiziniam asmeniui administruoti tokią didelę įmonę, kurios bankroto procesas yra socialiai reikšmingas daugeliui asmenų, gali tapti sudėtinga, todėl šį darbą pavedama atlikti labiau patyrusiam bei kvalifikuotam juridiniam asmeniui. Minėtos nutartys, kaip matome, pagrindžia, kad teismas, nors ir turėdamas diskrecijos teisę skirti bankroto administratorių, vis dėlto yra saistomas ne tik teisės aktų, reglamentuojančių administratoriui keliamus reikalavimus, bet ir tam tikrų faktinių aplinkybių konkrečioje byloje egzistavimu, taip pat teisingumo, protingumo bei sąžiningumo principų. Tik nepriklausomas ir profesionaliai veikiantis bankroto administratorius geba nustatyti tikrąsias nemokumo priežastis, pasiekti pusiausvyrą tarp įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, galimybių išlikti konkurencingu teisės subjektu rinkoje, ir kreditorių pagrįstų reikalavimų patenkinimo⁴⁷. Todėl *„bankroto procese administratoriaus paskyrimo klausimas turi būti išspręstas operatyviai, nes to reikia tiek kreditorių, tiek ir paties skolininko interesams“*⁴⁸.

Įmonių bankroto administratorius su teismu susiduria ir kitais ĮBĮ numatytais atvejais, pavyzdžiui, teikdamas teismui tvirtinti kreditorių reikalavimų sąrašą (11 str. 3 d. 10 p.), ginčydamas bankrutuojančios įmonės sudarytų sandorių galiojimą (11 str. 3 d. 8 p.), teikdamas prašymą teismui dėl jo atstatydinimo (11 str. 3 d. 24 p.) ir kitais atvejais. Pastebėtina, kad ĮBĮ nenumato teismui galimybės savo iniciatyva spręsti klausimą dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo ar pakeitimo, ši subjektyvi teisė suteikiama tik pačiam administratoriui ar kreditorių susirinkimui (ĮBĮ 11 str. 8 d., 23 str. 13 p.). Tačiau teismų praktikoje ne kartą yra pabrėžta, jog bankroto bylų procese teismas turi būti aktyvus, nes ĮBĮ normos yra viešosios teisės normos, todėl bankroto bylą nagrinėjantis teismas, turėdamas duomenų, leidžiančių pagrįstai abejoti administratoriaus pareigų tinkamu vykdymu, ir vadovaudamasis 11 straipsnio

⁴⁶ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 25 d. nutartis c.b. Nr. 2-328/2006 (pagal ieškovo AB banko „Hansabankas“ atskirąjį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2006 m. balandžio 20 d. nutarties, kuria AB „Ekranas“ iškelta bankroto byla), kat. 126.3.

⁴⁷ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 27 d. nutartis c.b. Nr. 2-1935/2011 (bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Bankroto departamentas LT“ atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2011 m. balandžio 27 d. nutarties, kuria teismas nusprendė atstatydininti bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Lodina“ bankroto administratorių uždarąją bendrovę „Bankroto departamentas LT“ ir bankrutuojančios akcinės bendrovės „Lodina“ bankroto administratoriumi paskirti uždarąją akcinę bendrovę „Ignika“), kat. 126.3.; 122.2.

⁴⁸ Kavalnė, R. Norkus. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011. P. 107.

8 dalimi, gali *ratio legis* (pagal įstatymą) svarstyti klausimą dėl administratoriaus atstatydinimo⁴⁹. Kartu paminėtina, kad teismas savo iniciatyva lygiai taip pat gali spręsti ir administratoriaus pakeitimo klausimą⁵⁰.

Iš viso to, kas išdėstyta, pagrįstai galime teigti, kad bankrototo administratorių ir bankroto bylą nagrinėjantį teismą sieja vadovavimo ir kontrolės teisiniai santykiai. Būtina pabrėžti, kad kontrolės tikslas yra tam tikrų veiksmų teisingumo įvertinimas pagal iš anksto nustatytas, reglamentuojamas ar oficialiai patvirtintas taisykles ar bendruosius reikalavimus⁵¹. Todėl bankroto procese teismo vadovavimo ir kontrolės funkcija pirmiausia pasireiškia administratoriaus tinkamumo administruoti konkrečią įmonę įvertinimu, taip pat jo veiklos bei atliekamų funkcijų teisėtumo bei pagrįstumo patikrinimu. Negana to, administratorių ir teismą taip pat sieja ir bendradarbiavimo teisiniai santykiai. Daugelį savo funkcijų bankroto administratorius be teismo pritarimo ar nepritarimo net negalėtų atikti, pavyzdžiui, teismas turi pareigą pagal administratoriaus pateiktą sąmatą tvirtinti lėšų sumą, kurią administratorius turi teisę naudoti bankrutuojančios įmonės administravimo išlaidoms apmokėti, kol kreditorių susirinkimas patvirtins administravimo išlaidų sąmatą (ĮBĮ 10 str. 4 d. 7 p.). Jei teismas tokios sąmatos nepatvirtina, administratorius neturi teisės minėtų lėšų naudoti. Šių bankroto proceso dalyvių bendradarbiavimo santykius pagrindžia ir ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 15 punktas, įtvirtinantis administratoriaus pareigą teikti teismui informaciją, o 10 straipsnio 7 dalies 9 punktas numato teismo pareigą pateikti administratoriui įsiteisėjusios nutarties išskelti bankroto bylą nuorašą ir kitus svarbius dokumentus šios nutarties įsiteisėjimo dieną arba tą pačią dieną išsiųsti administratoriui nurodytus dokumentus registruotu laišku ar per kurjerius. Matome, kad šių subjektų pareiga teikti vienas kitam informaciją padeda kiekvienam iš jų tinkamai vykdyti savo funkcijas įmonių bankroto procese.

Taigi, galima daryti išvadą, kad įmonių bankroto administratorių su teismu sieja vadovavimo ir kontrolės, taip pat bendradarbiavimo teisiniai santykiai. Tik teismas turi prerogatyvą spręsti dėl administratoriaus paskyrimo ar jo atleidimo teisėtų pagrindų, vertinti jo atliekamų pareigų tinkamumo bei pagrįstumo klausimus. Tarp šalių atsiradę bendradarbiavimo

⁴⁹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2009 m. sausio 21 d. nutartis c.b. Nr. 2-67/2009 (pagal trečiojo asmens (kreditoriaus) uždarnosios akcinės bendrovės „FF lizingas“ atskiruosius skundus dėl Vilniaus apygardos teismo 2008 m. lapkričio 13 d. nutarties, kuria atsisakyta priimti kreditoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „FF lizingas“ prašymus, ir 2008 m. gruodžio 1 d. nutarties, kuria atsisakyta priimti kreditoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „FF lizingas“ atskirojo skundo dėl Vilniaus apygardos teismo 2008 m. lapkričio 13 d. nutarties dalį, akcinės bendrovės „Žeimena“ bankroto byloje), kat. 106.8.1.; 121.17.; 126.8.

⁵⁰ Ten pat; Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis c.b. Nr. 2-693/2007 (pareiškėjo Stasio Norvilos įmonės atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2007 m. rugsėjo 5 d. nutarties, kuria atsisakyta tenkinti pareiškėjo Stasio Norvilos įmonės prašymą dėl administratoriaus nušalinimo dailiosios keramikos akcinės bendrovės (toliau – DK AB) „Jiesia“ bankroto byloje), kat. 126.3.

⁵¹ Kontrolės funkcijos esmė ir taikymas organizacijoje. Prieiga internetu: // <http://www.mokslai.lt/referatai/kursinis/kontroles-funkcijos-esme-ir-taikymas-organizacijoje.html>; prisijungimo laikas: 2012-12-04.

teisiniai santykiai leidžia kiekvienai iš jų efektyviai įgyvendinti savo funkcijas bankroto procese, tokiu būdu užtikrinant greitą bei skaidrą bankroto bylos išnagrinėjimą.

2.2. Įmonių bankroto administratoriaus teisinis santykis su bankrutuojančios įmonės kreditoriais

ĮBĮ 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad kreditoriai – tai fiziniai ar juridiniai asmenys, turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus. Todėl bankrutuojančios įmonės kreditoriai yra vieni svarbiausių bankroto proceso dalyvių, išsiskiriantys savo ypatingu ekonominiu suinteresuotumu bankroto proceso eiga ir baigtimi⁵². Kadangi kreditorių tikslas yra patenkinti savo finansinius reikalavimus iš bankrutuojančios įmonės turto, o bankroto administratorius privalo užtikrinti šio turto ir kreditorių interesų apsaugą (ĮBĮ 11 str. 3 d. 4 ir 14 p.), galima teigti, kad šių asmenų teisiniai santykiai bankroto procese yra glaudžiai tarpusavyje susiję.

ĮBĮ nustato administratoriaus pareigą teikti tvirtinti savo veiklos ataskaitą pirmajam kreditorių susirinkimui (kreditorių susirinkimui pareikalavus – ir kitas savo veiklos ataskaitas) (ĮBĮ 11 str. 3 d. 25 p.) ir kreditorių teisę reikalauti tokių ataskaitų pateikimo (ĮBĮ 23 str. 4 p.). Pažymėtina, kad ĮBĮ nenumato jokių teisinių pasekmių dėl administratoriaus veiklos ataskaitos patvirtinimo ar nepatvirtinimo, nurodo tik tai, kad, jei kreditorių susirinkimas ataskaitos nepatvirtina, ją gali tvirtinti teismas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, jog *„atsižvelgiant į tai, kad administratorius yra atskaitingas kreditorių susirinkimui ir vykdo šio susirinkimo sprendimus (ĮBĮ 11 str. 3 d. 20 p.), kad administratoriaus ataskaitą pirmiausia yra kompetetingas tvirtinti kreditorių susirinkimas <...>, darytina išvada, kad administratoriaus ataskaitos patvirtinimas reiškia kreditorių pritarimą administratoriaus veiklai ar jo veiklos daliai, už kurią tvirtinama ataskaita. Kadangi susiklosto administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės prievoliniai pavedimo teisiniai santykiai, tai ataskaitos patvirtinimas, be kita ko, reiškia prievolės įvykdymo priėmimą CK 6.123 straipsnio prasme. <...> Administratoriaus ataskaitos nepatvirtinimas reiškia, kad kreditoriai nesutinka su administratoriaus veikla vykdant pavedimo sutartį“*⁵³. Negana to, kreditorių susirinkimas, remiantis ĮBĮ 23 straipsnio 5 punktu, turi teisę tvirtinti administravimo išlaidų sąmatą, ją keisti, sudaryti šių išlaidų mokėjimo tvarką. Minėta nuostata leidžia daryti išvadą, jog nesant kreditorių susirinkimo patvirtinimo, bankroto administratorius negali naudoti bankrutuojančios įmonės lėšų

⁵² S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus ir kt. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 230, 231.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 6 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-234/2011 (Dėl administratoriaus ataskaitos tvirtinimo santykio su administratoriaus teise gauti atlyginimą), kat. 56; 126.8.

administravimo išlaidoms padengti. Be to, administratoriaus atlyginimo dydžio nustatymo klausimas taip pat priskirtas kreditorių susirinkimo kompetencijai (ĮBĮ 23 str. 9 p.). Todėl iš to, kas išdėstyta, pagrįstai galime teigti, jog bankroto teisiniai santykiai reglamentuojami taip, kad administratoriaus veiklą vienokiu ar kitokiu būdu kontroliuotų kreditoriai⁵⁴. Administratorius privalo suderinti savo veiksmus su kreditorių susirinkimu, todėl daugelis jo atliekamų funkcijų priklauso būtent nuo kreditorių susirinkimo priimtų nutarimų ir sprendimų.

Čia pat būtina paminėti ĮBĮ 11 straipsnio 8 dalies 2 punktą, 21 straipsnio 2 dalies 4 punktą ir 23 straipsnio 13 punktą, įtvirtinančius kreditorių susirinkimo (komiteto) ar kreditorių, kurių reikalavimai vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos, teisę kreiptis į teismą dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo bei naujo administratoriaus paskyrimo. Iš to seka, kad kreditorių požiūris į bankroto administratoriaus atliktus veiksmus, jo visapusiškas pastangas apsaugoti kreditorių teises bei gebėjimą greitai ir operatyviai išspręsti bankroto procese iškilusius klausimus vienaip ar kitaip gali įtakoti jo tolesnę padėtį bankroto procese, kadangi kilus pagrįstų abejonių dėl tinkamo administratoriaus funkcijų vykdymo, kreditorių susirinkimas turi teisę prašyti teismo nušalinti administratorių nuo bankrutuojančios įmonės administravimo. Ši teisė dar kartą pagrindžia, jog bankrutuojančios įmonės kreditoriai gali kontroliuoti bankroto administratoriaus veiksmus bei jo funkcijų vykdymą. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad administratorių iš pareigų gali atleisti tik teismas, todėl negalime laikyti, kad kreditorių susirinkimo nutarimas atstatydinti administratorių visais atvejais bus teisėtas ir pagrįstas. Lietuvos apeliacinis teismas išnagrinėjo bankrutuojančios įmonės UAB „Egvilta“ kreditorių susirinkimo pirmininko AS „UniCredit Bank“ apeliacinį skundą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo, kuriuo UAB „Egvilta“ bankroto administratorių UAB „Avere“ nuspręsta atstatydinti iš pareigų ir įmonę administruoti paskirti naują administratorių, pripažinimo negaliojančiu⁵⁵. Teismas nurodė, kad *„kreditorių susirinkimo nutarimas laikomas priimtu, kai už jį atvirai balsavo kreditoriai, kurių teismo patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių patvirtintų reikalavimų sumos, išskyrus ĮBĮ nustatytas išimtis. Taigi, teisinis reglamentavimas lemia, kad kreditoriaus turimi balsai kreditorių susirinkime ir jo galimybės balsuojant daryti*

⁵⁴ V. Mikuckienė. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese // Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69). P. 36.

⁵⁵ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 29 d. nutartis c.b. Nr. 2-514/2012 (pagal uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ kreditorių susirinkimo pirmininko AS „UniCredit Bank“, veikiančio per AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrių, atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gruodžio 22 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. B2-1842-823/2011 pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Avere“ skundą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo pripažinimo negaliojančiu ir bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ kreditorių susirinkimo pirmininko AS „UniCredit Bank“, veikiančio per AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrių, pareiškimą dėl bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Avere“ atstatydinimo ir naujo bankroto administratoriaus skyrimo), kat. 126.3.

įtaką kreditorių susirinkimo sprendimams tiesiogiai priklauso nuo jo reikalavimų bankrutuojančiai įmonei dydžio⁵⁶. Pažymėtina, jog nagrinėjamu atveju kreditorių susirinkime dėl administratoriaus atstatydinimo balsavo 53,64 proc. balsų nuo visos teismo patvirtintų reikalavimo sumos, kai tuo tarpu ieškovo reikalavimas bankrutuojančiai įmonei sudarė 53,01 proc. visų kreditorių reikalavimo sumos, kas reiškia, kad šio kreditoriaus balsai kreditorių susirinkime buvo lemiami, o kitų kreditorių balsai iš esmės neturėjo jokios įtakos kreditorių susirinkimo priimtiems sprendimams. Todėl darytina išvada, jog kreditorių susirinkimo nutarimas atstatydinti bankroto administratorių iš pareigų buvo priimtas vieno kreditoriaus lemiančiu balsu. Ši nutartis, kaip matome, parodo, jog kreditoriai, žinodami, kad vienaip ar kitaip gali kontroliuoti administratoriaus veiksmus, neretai piktnaudžiauja šia jiems suteikta teise ir kartais neteisėtai ir nepagrįstai prašo teismo atstatydinti bankroto administratorių, neturėdami jokių objektyvių duomenų, įrodančių netinkamą jo funkcijų vykdymą. Tačiau teismas, kaip galima pastebėti ir iš minėtos nutarties, visais atvejais turi pareigą tikrinti kreditorių nutarimų teisėtumą bei pagrįstumą, tokiu būdu, kartu apribodamas ir kreditorių kontrolės funkciją.

Svarbu atkreipti dėmesį, jog ne tik teismas, bet ir pats administratorius tam tikrais atvejais gali kontroliuoti kreditorių veiksmus. Nors ĮBĮ nenumato galimybės administratoriui ginčyti kreditorių susirinkimų priimtus nutarimus, kuriais pažeidžiamos tiek bankrutuojančios įmonės, tiek kitų įmonės kreditorių teisės bei teisėti interesai, Lietuvos apeliacinis teismas yra nurodęs, kad „*ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 20 punkto nuostata, kuria administratoriui pavedama vykdyti teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus, negali būti aiškinama taip, kad administratorius yra besąlygiškai saistomas nutarimų net tada, kai jie pažeidžia teisės normas, kitų kreditorių (likusių mažuma) ar skolininko teises. Nors ĮBĮ 24 straipsnio 5 dalies nuostatoje nesuformuluota teisės administratoriui skųsti teismui kreditorių susirinkimo (nutarimo) sprendimus, tačiau tai kyla iš administratoriaus, kaip specialaus bankroto teisės subjekto, turinčio specialią įstatymo jam suteiktą kompetenciją, teisinės padėties*“⁵⁷. Minėtas teismo aiškinimas leidžia daryti išvadą, jog ne tik kreditorių susirinkimas gali daryti įtaką administratoriaus veiksmams įmonių bankroto procese, bet ir administratorius gali lemti tam tikrų kreditoriaus susirinkimo nutarimų bei sprendimų panaikinimą. Tokią administratoriaus teisę, autorės nuomone, būtina įtvirtinti įstatymiškai, todėl ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 20 punkto

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-447/2011 (pagal ieškovo VĮ Valstybės turto fondo kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo VĮ Valstybės turto fondo ieškinį atsakovui UAB „Sloviss“ dėl administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo, tretieji asmenys Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus miesto skyrius, Matematikos ir informatikos institutas, AB Turto bankas, D. A.), kat. 44.2, 126.3.

nuostatą siūloma pildyti ir išdėstyti ją taip: „Administratorius vykdo kitus teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus, taip pat kreipiasi į teismą su ieškiniu dėl neteisėtų kreditoriaus susirinkimo (komiteto) nutarimų panaikinimo“.

Negana to, kreditorių ir bankroto administratoriaus daroma įtaka vieni kitų veiksmams pagrindžia tarp šalių esančius ne tik kontrolės, bet ir bendradarbiavimo teisinius santykius, kurie be kita ko, užtikrina skaidrų bei teisingą bankroto proceso užbaigimą. Šie bankroto proceso dalyviai prižiūrėdami bei objektyviai vertindami vieni kitų atliekamas funkcijas, kartu užtikrina ir tinkamą bankroto proceso vykdymą, bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių teisių ir teisėtų interesų apsaugą. Taip pat ir administratoriaus pareiga teikti kreditoriams informaciją apie įmonės bankroto bylos eigą kreditorių nustatyta tvarka (ĮBĮ 11 str. 3 d. 15 p., 21 str. 2 d. 2 p.) dar kartą patvirtina tarp šalių susiklosčiusius bendradarbiavimo teisinius santykius. Tokiu atveju kreditoriai turi galimybę visapusiškai dalyvauti įmonės bankroto procese, o administratorius efektyviai bei profesionaliai atlikti jo kompetencijai priskirtas funkcijas.

Iš viso to, kas išdėstyta, preziumuojama, kad tarp bankrutuojančios įmonės kreditorių ir bankroto administratoriaus egzistuoja kontrolės teisiniai santykiai, pasireiškiantys administratoriaus atitinkamų veiksmų kontroliavimu ir tikrinimu. Tačiau kontrolės funkcija nėra absoliuti, „nei kreditorių susirinkimas, nei kreditorių komitetas negali duoti administratoriui neteisėtų nurodymų ar pavedimų, o administratorius – tokių pavedimų vykdyti. <...> Kreditorių susirinkimas (kreditorių komitetas) neturi teisės įsiterpti į administratoriaus kompetenciją, kuri įstatymu yra priskirta jam, o ne kreditorių susirinkimui“⁵⁸. Todėl tarp šalių esantys bendradarbiavimo teisiniai santykiai padeda pasiekti pusiausvyrą tarp bankrutuojančios įmonės kreditorių ir bankroto administratoriaus veiksmų, tuo pačiu neperžengiant viena kitos kompetencijos ribų bei užtikrinant greitą ir skaidrų bankroto proceso užbaigimą.

2.3. Įmonių bankroto administratoriaus teisinis santykis su bankrutuojančia įmone

Įmonės nemokumas, remiantis ĮBĮ 2 straipsnio 8 dalimi, yra tokia įmonės būseną, kai įmonė nevykdo įsipareigojimų ir pradelsti jos įsipareigojimai viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės. Todėl „sprendžiant įmonės nemokumo klausimą, teisinę reikšmę turi įmonės ne visos skolos, o tik pradelstos skolos, t. y. tokios, kurių mokėjimo terminai suėję“⁵⁹. Tam, kad

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-508/2010 (Dėl bankrutuojančios įmonės administratoriaus teisinės padėties ypatumų, teisės ginčyti kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus, bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų), kat. 126.3; 126.8.

⁵⁹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 22 d. nutartis c.b. Nr. 2-1690/2010 (pagal atsakovo uždarnosios akcinės bendrovės „Jondras“, trečiųjų asmenų E. S. ir H. M. atskiruosius skundus dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. liepos 19 d. nutarties, kuria iškelta bankroto byla atsakovui

būtų išsiaiškinta reali įmonės turtinė padėtis, įmonės nemokumo klausimas turi būti išspręstas pagal naujausius finansinės atskaitomybės duomenis, remiantis objektyviais byloje esančiais įrodymais, kurie pagrįstų pradelstų įsipareigojimų kreditoriams dydį⁶⁰. Būtent tokia įmonės nemokumo būseną ir lemia jos atžvilgiu bankroto bylos iškėlimą teisme bei jos atsirandantį teisinį santykį su kitais bankroto proceso dalyviais, įskaitant ir su bankroto administratoriumi.

ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 2 ir 7 punktai įtvirtinta nuostatas, numatančias, jog įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų, o įmonė įgyja bankrutuojančios įmonės statusą. Reikia pažymėti, kad teismo nutartimi iškelti bankroto bylą, teismas tuo pačiu paskiria ir bankroto administratorių, kuris nuo šios nutarties įsiteisėjimo dienos vadovauja bankrutuojančios įmonės ūkinei komercinei veiklai, valdo, naudoja įmonės turtą bei juo, taip pat bankuose esančiomis šios įmonės lėšomis disponuoja, užtikrina jos turto apsaugą (ĮBĮ 10 str. 4 d. 1 p., 11 str. 3 d. 3, 4 ir 6 p.). Kitaip tariant, bankroto administratorius tampa bankrutuojančios įmonės valdytoju, o įmonė skolininkė tuo tarpu praranda galimybę disponuoti savo turtu ir savarankiškai dalyvauti ūkiniuose, komerciniuose ir kituose teisiniuose santykiuose, kas reiškia jos materialinio ir procesinio veiksnio praradimą⁶¹. „Teismo paskirtas administratorius, su kuriuo sudaroma pavedimo sutartis, yra vienintelis subjektas, veikiantis bankrutuojančios įmonės vardu, organizuojantis bankrutuojančios įmonės veiklą, realizuojantis įmonės turtą ir įmonės teises, atliekantis kitus su bankrutuojančia įmone susijusius veiksmus“⁶². Todėl tai, kad administratorius veikia bankrutuojančios įmonės vardu ir jos interesais, perima šios įmonės ūkinę komercinę veiklą, reikiama atvejais sprendžia dėl įmonės naujų sandorių, reikalingų įmonės ūkinei komercinei veiklai tęsti, sudarymo (11 str. 3 d. 13 p.), atstovauja bankrutuojančią įmonę teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, kai įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą (ĮBĮ 11 str. 3 d. 9 p.), organizuoja kitus būtinus su bankrutuojančia įmone susijusius darbus, rodo, kad tarp įmonės ir administratoriaus egzistuoja pavedimo – atstovavimo teisiniai santykiai. Be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat ne kartą yra pažymėjęs, jog pavedimo sutartimi, kurią su administratoriumi yra įgaliotas pasirašyti

uždarajai akcinei bendrovei „Jondras“ ir paskirtas jos bankroto administratorius (civilinės bylos Nr. B2-6056-178/2010)), kat. 126.2; 126.3.

⁶⁰ Ten pat.

⁶¹ R. Norkus. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai // Jurisprudencija. 2004, Nr. 57 (49). P. 83.

⁶² Mikuckienė V. Bankrotų bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.soc. mokslai: teisė (01 S)/MRU.-V., 2007. P. 127.

kreditorių susirinkimas, susiklosto „*administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės teisiniai santykiai*“⁶³, būtent, pavedimo teisiniai santykiai.

Pastebėtina, jog įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą, įmonės valdymo organai privalo perduoti administratoriui įmonės turtą ir visus dokumentus pagal teismo nustatytus terminus (ĮBĮ 10 str. 7 d. 1 punktas). Tokiu atveju, nemokaus skolininko teisės valdyti ir tvarkyti savo turtą yra apribojamos. Tai yra svarbi bankroto bylos teisinė pasekmė, užtikrinanti pačios įmonės ir kreditorių teisių apsaugą, nes skolininkas jau nebegali daryti kokios nors įtakos jo žinioje buvusio turto likimui⁶⁴. V. Mikuckienė pažymi, jog praktikoje kyla problemų tais atvejais, kai bankroto byla iškeliama individualiai įmonei ir tampa neaišku, ar teismo paskirtas bankroto administratorius privalo perimti ne tik įmonės vardu registruotą turtą, bet ir visą kitą įmonės savininkui priklausantį turtą⁶⁵, kadangi individuali įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo, kurio turtas yra neatskirtas nuo įmonės savininko turto (Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymo⁶⁶ 2 str. 1 d., 8 str. 2 d.). Atsižvelginat į tai, kad individuali įmonė gali būti bankroto teisinių santykių subjektu⁶⁷, galėtume daryti išvadą, kad bankroto administratorius turėtų perimti ne tik individualios įmonės turtą, bet ir tą turtą, kuris priklauso individualios įmonės savininkui asmeninės nuosavybės teise. Tačiau, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senatas nutarime „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“ pažymėjo, jog „*tais atvejais, kai bankroto byla iškeliama įmonei, kurios turtas neatskirtas nuo įmonininko ar jos narių turto, teismo paskirtam bankrutuojančios įmonės administratoriui turtas natūra nėra perduodamas*“⁶⁸. Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, jog ĮBĮ10 straipsnio 7 dalies 1 punkte numatyta, jog neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens savininkas bankroto administratoriui turi pateikti viso jo turimo, įskaitant ir bendrosios jungtinės nuosavybės teise, priklausančio turto sąrašą. Vadinasi, nors personalinės įmonės savininko turimas turtas nėra perduodamas bankroto administratoriui, tačiau tokio turto sąrašas jam vis dėlto turi būti pateiktas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senatas išaiškino, jog teismas gali imtis priemonių, kad šis turtas būtų išsaugotas iki bankroto bylos išnagrinėjimo, o prireikus, nukreipiamas į jį išieškojimas,

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-508/2010 (Dėl bankrutuojančios įmonės teisinės padėties ypatumų, teisės ginčyti kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus, bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų), kat. 126.3; 126.8.

⁶⁴ Teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga. Aprobuita Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 33 // Teismų praktika. 2001. Nr. 16.

⁶⁵ Mikuckienė V. Bankrotų bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.soc. mokslai: teisė (01 S)/MRU.-V., 2007. P. 128.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas Nr. IX-1805 // Valstybės žinios. 2003, Nr. 112-4991.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gegužės 11 d. konsultacija „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo normų taikymo“ // Teismų praktika. 2001, Nr. 15.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“. Teismų praktika. 2002, Nr. 33.

išskyrus atvejus, kai išieškojimas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau LR CPK, CPK) numatytais atvejais nėra galimas⁶⁹. Tai reiškia, kad kreditorių reikalavimai iš individualios įmonės savininko asmeninio ar bendrosios jungtinės nuosavybės teise esančio turto tenkinami tik prireikus, t.y., kaip galima preziumuoti iš Aukščiausiojo Teismo Senato aiškinimo, nepakakus individualios įmonės turto ir tik tokiu atveju, jei jo išieškojimas nėra apribotas CPK nustatyta tvarka. Lietuvos apeliacinis teismas, sprenddamas klausimą dėl bankroto bylos iškėlimo individualiai įmonei teisėtumo patikrinimo, taip pat konstatavo, jog „pagal CK 2.50 straipsnio 4 dalį, tuo atveju, kai neribotos civilinės atsakomybės juridiniam asmeniui prievolėms įvykdyti neužtenka juridinio asmens turto, už jo prievoles atsako juridinio asmens dalyvis (savininkas) savo turtu“⁷⁰. Taigi, kaip galima spręsti iš teismų aiškinimo, bankroto administratorius turėtų perimti tik individualios įmonės turimą turtą, bet ne įmonės savininkui asmeninės ar bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausantį turtą, administratoriui perduodamas tik pastarojo turto aprašas, todėl individualios įmonės savininkas neturėtų slėpti tokio turto egzistavimo fakto.

Iš to, kas išdėstyta, pagrįstai galima teigti, jog iškėlus įmonei bankroto bylą, šios įmonės valdymo bei turto naudojimo teisė yra visiškai prarandama ir perduodama bankroto administratoriui. Tačiau reikia pastebėti, kad ne visos bankrutuojančios įmonės teisės bankroto procese yra suvaržomos. Net ir nutraukus darbo ar civilines sutartis su įmonės valdybos nariais ar vadovu (ĮBĮ 10 str. 7 d. 2 p.), šie asmenys nėra visiškai eliminuojami nuo galimybės įtakoti įmonės likimą, įmonė net ir po bankroto bylos iškėlimo gali priimti kai kuriuos sprendimus ĮBĮ nustatytais atvejais ir tvarka⁷¹. Pavyzdžiui, ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 18 punktas numato bankroto administratoriaus funkciją pranešti įmonės savininkui (savininkams), kai dėl taikos sutarties sudarymo yra būtini jų nutarimai. Taip pat ir ĮBĮ 28 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog pasiūlymą sudaryti taikos sutartį gali pateikti administratorius, kreditoriai ar įmonės savininkai. Negana to, V. Mikuckienė pažymi, jog „prieš teismui atliekant bet kokius procesinius veiksmus šios įmonės bankroto byloje, jos savininkas ar valdymo organas turi būti tinkamai apie tai informuojami“⁷². Išlikusią teisę gauti reikiamą informaciją apie bankroto byloje vykstančius procedūrų veiksmus, numato ir ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 15 punktas. Pastebėtina, jog ši įstatymo nuostata glaudžiai susijusi su ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 2 punktu, įtvirtinančiu įmonės

⁶⁹ Ten pat.

⁷⁰ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 18 d. nutartis c.b. Nr. 2-313/2006 (pagal ieškovo uždarnosios akcinės bendrovės „Reprodukcijos studija“ atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2006 m. balandžio 11 d. nutarties civilinėje byloje Nr. B2-1271-41/2006, kuria ieškovo uždarnosios akcinės bendrovės „Reprodukcijos studija“ ieškinys dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovui S. Š. individualiai įmonei atmestas), kat. 126.2.

⁷¹ Mikuckienė V. Bankrotų bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.soc. mokslai: teisė (01 S)/MRU.-V., 2007. P. 131.

⁷² Ten pat.

valdymo organo, vyriausiojo buhalterio ir kitų, su įmone susijusių asmenų, pareigą teismo reikalavimu bankroto proceso metu teikti visą reikalingą informaciją. Minėtos nuostatos pagrindžia ne tik išlikusią bankrutuojančios įmonės teisę vienokiu ar kitokiu būdu dalyvauti bankroto procese, bet ir tarp bankroto proceso dalyvių, tarp jų ir bankroto administratoriaus, susiklosčiusius bendradarbiavimo teisinius santykius.

Galiausiai, preziumuojama, jog bankroto procese administratorių ir bankrutuojančią įmonę sieja pavidimo – atstovavimo, taip pat bendradarbiavimo teisiniai santykiai. iškelus įmonei bankroto bylą, bankroto administratorius tampa įmonės valdytoju bei teisėtu jos atstovu, o bendradarbiavimo pareiga įgalina šiuos subjektus teikti viena kitai reikalingą informaciją ĮBĮ nustatytais atvejais ir tvarka bei tokiu būdu garantuoja efektyvų atitinkamų bankroto procedūrų tinkamą įvykdymą.

3. ĮMONIŲ BANKROTO ADMINISTRATORIAUS ATSAKOMYBĖ UŽ NETINKAMĄ FUNKCIJŲ VYKDYMĄ AR JŲ NEVYKDYMĄ

Įmonių bankroto administratoriaus veikla – tai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto išsaugojimo, turto iš skolininko išieškojimo, turto pardavimo, kreditorių reikalavimų tenkinimo, likusio turto perdavimo organizavimas⁷³. Dėl itin plačios administratoriaus atliekamų funkcijų apimties, jas galima būtų suskirstyti į funkcijas, atliekamas iki pirmojo kreditorių susirinkimo ir funkcijas, atliekamas po pirmojo kreditorių susirinkimo⁷⁴. Tačiau būtina pabrėžti, kad toks administratoriaus funkcijų skirstymas yra tik sąlyginis, nes gali būti naudojamas tik tuo atveju, kai bankroto procesas vyksta įprasta teismo tvarka. Be to, daugelis administratoriaus pradėtų darbų yra atliekami ir po pirmojo kreditorių susirinkimo bei turi būti nuosekliai vykdomi iki pat bankroto proceso pabaigos, t.y. turto apsaugos organizavimas, skolų išieškojimas iš skolininkų, apskaitos organizavimas, mokesčių mokėjimas, sandorių, sudarytų iki bankroto bylos iškėlimo, tikrinimas, finansinės atskaitomybės rengimas, kreditorių reikalavimų tikslinimas, informacijos apie bankroto proceso eigą teikimas⁷⁵. Būtina pastebėti, kad, atsižvelgiant į bankroto administratoriaus darbų apimtį ir sudėtingumą, administratoriaus veikla apima ūkinę komercinę, administravimo, teisinę ir kitas sritis, todėl tinkamai atlikti šias funkcijas gali tik gerai šiose srityse pasiruošęs specialistas⁷⁶. Bankroto administratorius yra specialus subjektas įmonių bankroto procese, nuo kurio veiksmų atlikimo priklauso viso bankroto proceso tinkamas įgyvendinimas, skaidrumas bei greitumas, todėl bet koks šio asmens netinkamas pareigos atlikimas ar neatlikimas, netinkamo darbo organizavimas gali sustabdyti bankroto proceso eigą bei padidinti bankroto bylos nagrinėjimo kaštus. Administratorius turi jausti jo atliekamų veiksmų sudėtingumą, ypatingą jų pobūdį bei galimai kiliančias teises pasekmes dėl tokių funkcijų neatlikimo ar netinkamo atlikimo. „Teisinė atsakomybė – tai teisės subjektų įsipareigojimas naudotis leidimais (teisėmis) vykdant atitinkamas pareigas, kartu nurodymas, kad tokių pareigų nevykdymas virs atitinkamų teisių praradimu ar siaurimu.“⁷⁷ Tai reiškia, jog administratoriui, nevykdydančiam atitinkamų pareigų, neišvengiamai kyla ir įstatymu nustatyta teisinė atsakomybė. Pažymėtina, jog bankroto administratoriui gali būti taikoma civilinė, administracinė ar baudžiamoji teisinė atsakomybė, tačiau šiame darbe šio subjekto

⁷³ S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus ir kt. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 272.

⁷⁴ Ten pat. P. 273.

⁷⁵ Ten pat. P. 277.

⁷⁶ Nacionalinė bankroto administratorių asociacija. Prieiga internetu: //

http://www.bankrotai.lt/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1; prisijungimo laikas: 2012-10-15.

⁷⁷ A. Vaišvila. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2009. P. 456.

atsakomybės klausimas yra nagrinėjamas tik civilinės atsakomybės taikymo ribose, kadangi ši deliktinės teisinės atsakomybės rūšis teismų praktikoje administratoriui yra dažniausiai taikoma ir dėl jos kyla daugiausia klausimų tiek teismų praktikoje, tiek ir patiems teisininkams.

Būtina pastebėti, jog teismai už netinkamą administratoriaus funkcijų atlikimą kaip teisinę sankciją neretai taiko ĮBĮ 11 straipsnio 8 dalį, t.y. atstatydina jį iš pareigų. Todėl pagrįstai kyla klausimas, ar bankroto administratoriaus atstatydinimas gali būti laikomas civiline atsakomybe. Prof. A. Vaišvilos teigimu, „civilinė atsakomybė yra turtinio pobūdžio ir taikoma asmeniui ar organizacijai (juridiniam asmeniui) už sutartyje prisiimtų įsipareigojimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, taip pat žalą kito asmens teisėms“⁷⁸. Taigi, matome, kad civilinės atsakomybės taikymo atveju, viena šalis turi teisę reikalauti kompensuoti jos patirtą žalą, o kita šalis privalo atlyginti padarytą žalą ar sumokėti netesybas. Pastebėtina, kad bankroto administratorių teismas gali atstatydinti iš pareigų ne tik dėl to, kad jis sukėlė nuostolių atsiradimą bankrutuojančiai įmonei ar jos kreditoriams, bet ir kitais administratoriaus funkcijų netinkamo vykdymo ar nevykdymo atvejais, t.y. net ir nesukėlus turtinės žalos atsiradimo. Todėl teiginys, kad administratoriaus atstatydinimas yra laikomas civilinės atsakomybės jam taikymu, prieštarautų pačiai civilinės atsakomybės sąvokai. Tačiau būtina pabrėžti ir tai, jog pavedimo sutartimi „susiklosto administratoriaus ir administruojamos įmonės pavedimo, ne darbo teisiniai santykiai.“⁷⁹. Iš to seka, kad bankroto administratorius netinkamai atlikdamas įstatymu jam pavestas funkcijas, kartu pažeidžia ir pavedimo sutartį, dėl ko yra atstatydinamas iš pareigų, todėl galima teigti, jog administratoriaus atstatydinimas vis dėlto gali būti laikomas svarbia civilinės atsakomybės dalimi.

Toliausiame darbe bus aptariami dažniausiai teismų praktikoje nagrinėjami bankroto administratoriaus funkcijų pažeidimai, jo civilinė atsakomybė dėl padarytų nuostolių atlyginimo bei išsamiai analizuojamas administratoriaus atstatydinimo klausimas dėl netinkamo jo funkcijų vykdymo ar nevykdymo.

3.1. Įmonių bankroto administratoriaus atsakomybė už funkcijų, susijusių su bankrutuojančios įmonės turto naudojimu ir disponavimu juo, netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą

ĮBĮ 10 straipsnio 4 dalies 7 punktą numato, kad įmonių bankroto administratorius pagal teismui pateiktą tvirtintą išlaidų sąmatą turi teisę naudoti lėšų sumą bankrutuojančios

⁷⁸ Ten pat. P. 468.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 6 d. nutartis Nr. 3K-3-234/2011 (pagal ieškovo bankrutuojančios akcinės bendrovės „Vilniaus pirmosios autotransporto įmonės“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 30 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutuojančios akcinės bendrovės „Vilniaus pirmosios autotransporto įmonės“ ieškinį atsakovui UAB „Vermosa“ dėl lėšų išreikalavimo), kat. 56; 126.8.

įmonės administravimo išlaidoms apmokėti, kol kreditorių susirinkimas patvirtins išlaidų sąmatą. Autorės nuomone, minėta nuostata gali sukelti įspūdį, kad bankroto administratorius turi teisę naudoti administravimo išlaidas bet kada, kai tik mano esant reikalinga atlikti veiksmus, susijusius su bankrutuojančios įmonės administravimu. Lietuvos apeliacinis teismas vienoje savo nutarčių aiškino, jog „formuluotė, kad „administratorius turi teisę naudoti administravimo išlaidoms apmokėti“ nereiškia, jog administratorius yra laisvas disponuoti sumomis, skirtomis atskirų rūšių administravimo išlaidoms padengti, ir nevaržomas pareigos atsiskaityti <...>. Tiek tais atvejais, kai administravimo išlaidų dydį nustato teismas, tvirtindamas administratoriaus pateiktą sąmatą, tiek tada, kai administravimo išlaidų sąmatą nustato kreditorių susirinkimas, administratorius ir sąmatos ribose negali daryti nebūtinai reikalingų (juo labiau, nereikalingų) išlaidų, turi pagrįsti prašomų administravimo išlaidų dydį, o vėliau ir pateikti kreditorių susirinkimui patirtas išlaidas patvirtinančius ir finansinės atskaitomybės dokumentams keliamus reikalavimus atitinkančius dokumentus (ĮBĮ 23 str. 1 d. 4 p.)“⁸⁰. Taipogi, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, jog „administravimo išlaidų sąmatos tvirtinimo paskirtis yra išlaidų dydžio suderinimas su kreditoriais tokiu būdu, kad nustatoma lėšų suma neprieštarautų kreditorių interesams, atitiktų konkrečios bankrutuojančios įmonės bankroto proceso įgyvendinimo ypatumus, tinkamai naudojant paskirtas lėšas“⁸¹. Vadinasi, bankroto administratorius neturi visiškos diskrecijos teisės naudoti administravimo išlaidų, visais atvejais jis turi pagrįsti tokių išlaidų būtinumą bei pateikti tai įrodančius dokumentus. Priešingu atveju, galima tvirtinti, jog jis, nepagrįstai naudodamas administravimo išlaidas, kartu pažeidžia ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 4 punkto nuostata, įtvirtinančią administratoriaus funkciją užtikrinti bankrutuojančios įmonės turto apsaugą. Kadangi administravimo išlaidos padengiamos būtent iš įmonės skolininkės turto, todėl netinkamas šio turto panaudojimas gali reikšti kreditorių reikalavimų patenkinimo sumažinimo galimybę.

Atkreiptinas dėmesys, jog ĮBĮ pateikia vienintelę 11 straipsnio 6 dalies normą įmonių bankroto administratoriaus civilinei atsakomybei kilti. Pastaroji įstatymo nuostata numato administratoriaus prievolę atlyginti nuostolius, kurie kilo dėl jo ar jo padėjėjų pareigų nevykdymo ar netinkamo jų vykdymo. Tai reiškia, kad netinkamai atlikęs įstatymu jam

⁸⁰ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutartis c.b. Nr. 2A-1226/2012 (pagal atsakovo A. K. apeliacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2011 m. spalio 4 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-651-372/2011 pagal ieškovo bankrutavusios A. D. firmos „Alda“ ieškinį atsakovams A. K. ir AAS BTA dėl administratoriaus veiklos padarytų nuostolių atlyginimo), kat. 44.; 126.3.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-354/2009 (pagal ieškovo bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Strauja“ ir atsakovo akcinės bendrovės „Swedbank“ kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 3 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Strauja“ ieškinį atsakovui akcinei bendrovei „Swedbank“ dėl 282 279 Lt priteisimo administravimo išlaidoms padengti), kat. 126.3; 126.8.

pavestas funkcijas ir taip sukėles nuostolių atsiradimą bankrutuojančiai įmonei, administratorius privalo atlyginti dėl to atsiradusius nuostolius. Nagrinėjamoje Lietuvos apeliacinio teismo byloje buvo nustatyta, kad 2008 m. gruodžio 11 d. nutartimi A. D. firmai „Alda“ iškelta bankroto byla, bankroto administratoriumi paskirtas A. K., o 2009 m. balandžio 16 d. nutartimi jis buvo atstatydas iš pareigų, motyvuojant, kad bankrutuojančios įmonės administravimo laikotarpiu iš įmonės sąskaitos ir kasos administratorius nepagrįstai išleido 11 859,46 Lt⁸². Todėl ieškovas, bankrutavusi A. D. firma „Alda“, kreipėsi su ieškiniu į teismą atsakovams buvusiam A. D. firmos „Alda“ bankroto administratoriui A. K. ir draudimo bendrovei AAS BTA, su kuria sudaryta administratoriaus A. K. profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis, ir prašė ieškovo naudai iš atsakovų solidariai priteisti 11 859,46 Lt dydžio nuostolių atlyginimą. Lietuvos apeliacinis teismas, nagrinėdamas A. K. apeliacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo sprendimo, kuriuo ieškovo A. D. firmos „Alda“ ieškinys buvo tenkintas iš dalies, pažymėjo, jog *„bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė priskirtina profesinės civilinės atsakomybės kategorijai, todėl, sprendžiant dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės ir veiksmų teisėtumo, būtina atsižvelgti į profesinį administratoriaus veiklos pobūdį bei profesinius standartus. <...> Administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktų nustatyti specialūs kvalifikaciniai reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jį saisto specialios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai“*⁸³. Iš to seka, kad administratoriaus ypatingas statusas lemia ir aukštesnį jo atsakomybės laipsnį, todėl savo darbe jis privalo būti ypatingai apdairus ir vengti nepagrįstų ar galinčių sukelti bankrutuojančios įmonės turtui neigiamų padarinių, o juos sukėles, visais atvejais atlyginti dėl to atsiradusius nuostolius, todėl Lietuvos apeliacinis teismas paliko galioti Šiaulių apygardos teismo sprendimą, kuriuo teismas iš atsakovo A. K. ieškovui A. D. firmai „Alda“ priteisė 10 859,79 Lt žalos atlyginimo.

Atkreiptinas dėmesys, jog ĮBĮ 11 straipsnio 6 dalies norma, numatanti administratoriaus pareigą įstatymų nustatyta tvarka atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl jo ar jo padėjėjo pareigų nevykdymo ir netinkamo vykdymo, autorės nuomone, išdėstyta pakankamai netiksliai, nes nepateikia, kokio įstatymo nustatyta tvarka būtų galimas nuostolių atlyginimas iš bankroto administratoriaus. Atsižvelgiant į tai, kad ĮBĮ nepateikia jokių civilinės atsakomybės taikymo sąlygų, manytina, jog praktikoje, sprendžiant klausimą dėl civilinės atsakomybės taikymo, būtina remtis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁸⁴ (toliau LR CK, CK) 6.246 –

⁸² Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutartis c.b. Nr. 2A-1226/2012 (pagal atsakovo A. K. apeliacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2011 m. spalio 4 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-651-372/2011 pagal ieškovo bankrutavusios A. D. firmos „Alda“ ieškinį atsakovams A. K. ir AAS BTA dėl administratoriaus veiklos padarytų nuostolių atlyginimo), kat. 44.; 126.3.

⁸³ Ten pat.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas Nr. VIII-1864 // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

6.249 straipsniuose įtvirtintomis keturiomis sąlygomis, būtinomis civilinei atsakomybei kilti, t.y. neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusių nuostolių, kaltė bei žala (nuostoliai). Neteisėti veiksmai – tai įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos neįvykdymas arba veiksmų atlikimas, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti. Priežastinis ryšys reiškia, kad atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais, nulėmusiais skolininko nuostolių atsiradimą, t.y. nuostoliai laikomi skolininko veiksmų rezultatu. Tuo tarpu žala gali pasireikšti tiek kaip tiesioginiai nuostoliai - turto netekimas ar jo sužalojimas, patirtos išlaidos, tiek kaip netiesioginiai nuostoliai – negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, jog „*teismui nustatčius, kad atsakovas atliko neteisėtus, lėmusius žalos atsiradimą, veiksmus, kaltė preziumuojama (CK 6.248 straipsnio 1 dalis) ir paneigti šią prezumpciją bei įrodyti, kad nėra jo kaltės dėl atsiradusios žalos, turi atsakovas (CPK 178, 182 straipsnio 4 dalis)*“⁸⁵. Vadinas, civilinėse bylose dėl nuostolių atlyginimo, ieškovas privalo įrodyti neteisėtus veiksmus, padarytos žalos ir neteisėtų veiksmų priežastinį ryšį bei patį atsiradusios žalos faktą, o kaltė visais atvejais preziumuojama, jei atsakovas neįrodo priešingai. Lietuvos apeliacinis teismas pažymi, jog „*nurodytos įstatyme sąlygos civilinei atsakomybei atsirasti taikytinos ir bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės atveju, todėl bylose, kuriose bankroto administratoriui reiškiami reikalavimai atlyginti žalą, teismai turi spręsti dėl kiekvienos iš jų*“⁸⁶. Todėl darytina išvada, jog, nepaisant to, kad bankroto administratoriaus teisės ir pareigos reglamentuojamos ĮBĮ, sprendžiant klausimą dėl jo civilinės atsakomybės taikymo, laikomasi CK šeštosios knygos XXII skyriuje nustatytos tvarkos, o ĮBĮ taikomas konkrečioms administratoriaus pareigoms bei funkcijoms išaiškinti ir jo veiksmų teisėtumui įvertinti. Taigi, bankroto administratorius pažeidęs funkciją teisingai bei pagrįstai naudoti administravimo išlaidas, privalo bankrutuojančiai įmonei atlyginti dėl to atsiradusius nuostolius, remiantis CK 6.246 – 6.249 straipsnių nustatyta tvarka. Todėl, autorės nuomone, ĮBĮ 11 straipsnio 6 dalį būtina papildyti ir išdėstyti ją taip: „*Administratorius privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo ir (arba) jo padėjėjo (padėjėjų) pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso XXII skyriaus nustatyta tvarka*“. Toks bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės reglamentavimas būtų kur kas tinkamesnis ir suprantamesnis.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-508/2010 (Dėl bankrutuojančios įmonės administratoriaus teisinės padėties ypatumų, teisės ginčyti kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus, bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų), kat. 126.3; 126.8.

⁸⁶ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutartis c.b. Nr. 2A-1226/2012 (pagal atsakovo A. K. apeliacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2011 m. spalio 4 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-651-372/2011 pagal ieškovo bankrutavusios A. D. firmos „Alda“ ieškinį atsakovams A. K. ir AAS BTA dėl administratoriaus veiklos padarytų nuostolių atlyginimo), kat. 44.; 126.3.

Kalbant apie administratoriaus pareigą atlyginti jo veiksmais atsiradusią žalą, neabejotinai, būtina atkreipti dėmesį ir į ĮBĮ 11 straipsnio 13 dalį bei Lietuvos Respublikos ūkio ministro „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ įsakymą⁸⁷, imperatyviai nurodantį administratoriui draustis privalomuoju profesinės civilinės atsakomybės draudimu. Ūkio ministro įsakymo 8 punktas numato, jog „draudžiamuoju įvykiu laikomi draudimo sutarties galiojimo metu administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų atlikti neteisėti veiksmai (veikimas, neveikimas), atliekant bankroto procedūras, kurie yra pagrindas atsirasti draudėjo civilinei atsakomybei, ir draudėjui ar draudikui pareikštas reikalavimas atlyginti žalą“⁸⁸. Vadinasi, administratoriui, netinkamai atlikus įstatymu jam pavestas funkcijas, lėmusias nuostolių atsiradimą, nukentėjęs trečiasis asmuo ar pats administratorius turi teisę kreiptis į draudimo bendrovę, su kuria sudaryta profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis, dėl draudimo išmokos išmokėjimo. Pažymėtina, jog draudimo išmoka išmokama tik nustatčius draudžiamąjį įvykio faktą, aplinkybes ir žalos dydį. Žalos dydis šiuo atveju apskaičiuojamas, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nuostatas⁸⁹. Svarbi ir administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių 37 punkto nuostata, nurodanti, jog tais atvejais, kai žalos dydis neviršija 1000 litų, šią sumą atlygina pats bankroto administratorius, jei viršija – žalą visiškai privalo atlyginti draudikas, t.y. draudimo kompanija, su kuria sudaryta profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis. Ši nuostata yra pakartota ir ĮBĮ 11 straipsnio 20 dalyje, nurodant, kad „jeigu draudimo išmokos nepakanka visai žalai atlyginti, žalą padaręs administratorius atlygina faktinės žalos dydžio ir draudimo išmokos skirtumą“⁹⁰. Atrodytų, jog toks teisinis reguliavimas, kuriuo įtvirtinta draudiko pareiga atlyginti bankroto administratoriaus veiksmais padarytus nuostolius, yra lyg ir aiškus, tačiau pastebėtina, kad nei ĮBĮ, nei administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklėse nėra įtvirtinta, kokią procesinę padėtį draudikas įgyja tais atvejais, kai pareiškiamas ieškinys teisme dėl administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo. Ūkio ministro įsakymo „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“⁹¹ 32 punkto nuostata numato tik tai, kad administratorius privalo pranešti draudikui apie jam pareikštą ieškinį teisme dėl žalos

⁸⁷ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymas Nr. 4-637 „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr. 145-5839.

⁸⁸ Ten pat.

⁸⁹ Ten pat. 33, 34 p.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. IX-216 (Aktuali nuo: 2012-11-15).

⁹¹ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymas Nr. 4-637 „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr. 145-5839.

atlyginimo, tačiau kokio bankroto proceso dalyvio padėtį draudikas užima civilinėje byloje, taisyklėse nurodyta nėra. Todėl, autorės nuomone, būtinas ĮBĮ 11 straipsnio 6 dalies papildymas ir minėtą nuostatą siūloma išdėstyti taip: „Administratorius privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo ir (arba) jo padėjėjo (padėjėjų) pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo, remiantis Lietuvos Respublikos CK XXII skyriaus nustatyta tvarka. Tais atvejais, kai bankroto administratoriui yra pareikštas ieškinys teisme dėl administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo, civilinėje byloje atsakovu kartu traukiama ir draudimo kompanija, su kuria sudaryta bankroto administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis“. Šiaulių apygardos teismas nagrinėjamu atveju pagrįstai nurodė, jog visi su lėšų panaudojimu susiję bankroto administratoriaus veiksmai buvo atlikti iki įsigaliojo draudimo sutartis, todėl nepagrįstas ieškovo reikalavimas solidariai priteisti iš abiejų atsakovų, t.y. bankroto administratoriaus A. K. ir draudimo bendrovės AAS BTA visą reikalaujamą administratoriaus veiksmais padarytos žalos sumą⁹². Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad administratorius tyčia pažeidė įstatymus, taip sukeldamas ieškovui žalą ir į tai, kad nedraudžiamuoju įvykiu yra laikomi tyčiniai administratoriaus veiksmai, reikalavimas atsakovui AAS BTA, su kuriuo administratorius yra sudaręs profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį, yra nepagrįstas⁹³. Iš to seka, jog tais atvejais, kai nėra tyčinių bankroto administratoriaus veiksmų ir jie yra atlikti po profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutarties įsigaliojimo, reikalavimas draudimo kompanijai atlyginti bankroto administratoriaus veiksmais padarytą žalą yra teisėtas, o draudimo kompanija civilinėje byloje dėl administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo kartu su administratoriumu laikomi bendraatsakoviais.

Reikia atkreipti dėmesį, kad nevisada reikalavimas atlyginti administratoriaus veiksmais padarytą žalą yra pagrįstas. Nuostolių atsiradimą gali lemti ir paties ieškovo nepakankamas atidumas ir rūpestingumas. Nagrinėjamu atveju Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, jog ieškovas VĮ Valstybės turto fondas prašė priteisti iš atsakovo UAB „Osterotas“ bankroto administratoriaus UAB „Sloviss“ 32 548,01 Lt nuostolių ir procesines palūkanas dėl administratoriaus atsisakymo įtraukti minėtas lėšas į administravimo išlaidų sąmatą bei jų rezervavimą ieškovo naudai⁹⁴. Atsakovas savo veiksmus, t.y. nuomojamų patalpų

⁹² Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutartis c.b. Nr. 2A-1226/2012 (pagal atsakovo A. K. apeliacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2011 m. spalio 4 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-651-372/2011 pagal ieškovo bankrutavusios A. D. firmos „Alda“ ieškinį atsakovams A. K. ir AAS BTA dėl administratoriaus veiklos padarytų nuostolių atlyginimo), kat. 44.; 126.3.

⁹³ Ten pat.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-447/2011 (pagal ieškovo VĮ Valstybės turto fondo kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo VĮ Valstybės

neatlaisvinimą numatytu laikotarpiu, grindė tuo, kad be kreditorių komiteto pritarimo to padaryti negalėjo. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad administratoriaus funkcija disponuoti įmonės turto bei lėšomis, užtikrinti jų apsaugą, organizuoti įmonės turto pardavimą ir tenkinti kreditorių reikalavimus yra susijusios su bankrutavusios įmonės turto valdymu ir aiškintinos Įmonių bankroto įstatyme nustatytos bankroto proceso paskirties ir pobūdžio kontekste. Atsižvelgiant į tai, kad administratoriaus veiksmus prižiūri teismas, jis „negali būti laikomas asmeniu, turinčiu tokią elgesio laisvę, kokią jis kaip svetimo turto administratorius (CK 4.237 straipsnis) galėtų turėti kitais, teismo neprižiūrimo administravimo, atvejais“⁹⁵. Iš tokio teismo aiškinimo išplaukia, kad ieškovo reikalaujamų lėšų rezervavimas būtų akivaizdus šališkumo įrodymas vienam iš bankrutuojančios įmonės kreditorių, o sprendimo priėmimas be kreditorių komiteto pritarimo būtų kompetencijos peržengimas. Bankroto procese administratorius turi siekti visų bankroto byloje dalyvaujančių asmenų interesų pusiausvyros ir protingo suderinimo. Aukščiausiasis Teismas konstatavo, jog bankroto administratorius ginčyti kreditorių susirinkimo ar komiteto nutarimus gali tik tuomet, kai pažeidimai yra aiškūs ir kreipimasis į teismą nereikš pavienių byloje dalyvaujančių asmenų atstovavimo ar kitokio privilegijavimo. Pažymėtina ir tai, kad vertinant atsiradusios žalos priežastis, reikšmės turi ir paties ieškovo elgesys, ar jis pakankamai rūpinosi savo interesais ir siekė sumažinti patiriamą žalą. Minėta Aukščiausiojo Teismo nutartis, kaip galime daryti išvadą, dar kartą pagrindžia, kad reiškiant ieškinį bankroto administratoriui dėl jo veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo, visais atvejais būtinas išsamus faktinių bylos aplinkybių ištyrimas bei CK 6.246 – 6.249 straipsniuose įtvirtintų civilinės atsakomybės sąlygų visumos įvertinimas. Nagrinėjamos bylos atveju, matome, nebuvo administratoriaus neteisėtų veiksmų, priešingai – administratorius stengėsi nepažeisti ĮBĮ įstatymu jam suteiktų funkcijų. Kadangi nebuvo neteisėtų administratoriaus veiksmų, preziumuojama, kad priežastinio ryšio tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos taip pat nėra, kitaip tariant, jis nebetenka jokios prasmės ir nėra net vertintinas. Todėl darytina išvada, kad „aukštesnis profesinis rūpestingumo standartas savaime nereiškia, jog bet kuri kreditorių patirta žala bus atlyginta“⁹⁶.

Preziumuojant, svarbu pažymėti, jog teismų praktika dėl bankroto administratoriaus veiksmais padarytos žalos atlyginimo nėra gausi. Dažniau ieškovas prašo teismo administratoriaus veiksmus pripažinti netinkamu pareigų vykdymu ar jų nevykdymu bei atstatydinti jį iš pareigų, tuo pačiu išsprendžiant ir administratoriaus pakeitimo klausimą. Tokią tendenciją galėtume paaiškinti tuo, kad administratoriaus veiksmais padarytus nuostolius yra

turto fondo ieškinį atsakovui UAB „Slovis“ dėl administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo), kat. 44.2, 126.3.

⁹⁵ Ten pat.

⁹⁶ Ten pat.

įpareigota atlyginti draudimo kompanija, su kuria bankroto administratorius yra sudaręs profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį, todėl reikšti ieškinį teisme nebėra jokio teisinio pagrindo. Be to, tokiu būdu taip pat yra sumažinamas ir teismų darbas, ieškovui nebereikia bylinėtis teisme ir patirti papildomas išlaidas. Bet kokiu atveju, darytina išvada, jog tiek reiškiant ieškinį teisme, tiek pateikiant reikalavimą draudimo kompanijai, būtina nustatyti bankroto administratoriaus civilinei atsakomybei kilti būtinas sąlygas, išsiaiškinti visas faktines aplinkybes bei objektyviai nustatyti faktinį žalos dydį. Todėl visais atvejais būtinas ir CK atitinkamų normų taikymas bei aiškinimas.

3.2. Įmonių bankroto administratoriaus atsakomybė už funkcijų, susijusių su bankrutuojančios įmonės interesų gynimu bei atstovavimu, netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą

Įmonių bankroto administratorius, perėmęs įmonės valdymo organo įgaliojimus, remiantis ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 23 punktu, privalo imtis priemonių skoloms išieškoti iš įmonės skolininkų. Kaip tokios funkcijos tinkamo įvykdymo pavyzdį, galima būtų paminėti Lietuvos apeliacinio teismo nutartį, kurioje nurodyta, jog atsakovė R. Č., būdama UAB „Verslo resursai“ direktore neteisėtai pasirašė turto likvidavimo aktus ir neperdavė ieškovui, UAB „Verslo resursai“ bankroto administratoriui, turto, kurio nebuvo galima perleisti tretiesiems asmenims ar kitaip jį apsunkinti pagal įmonės ir VSDFV sudarytą sutartį⁹⁷. Panevėžio apygardos teismas pripažino, kad atsakovės veiksmai, kuriais ji, esant draudimui, perleido turtą ir nesiėmė jokių priemonių reikalauti už turto perdavimą apmokėjimo, laikytinas neteisėtu, dėl ko UAB „Verslo resursai“ neišvengiamai patyrė žalą už 40 627,24 Lt. Teismas nustatė, kad byloje taip pat nėra įrodymų, kad UAB „Keturi gandrai“ atsiskaitė už gautas prekes iš UAB „Verslo resursai“ ar kad tokia suma buvo panaudota įmonės veikloje ar perduota bankroto administratoriui. Lietuvos apeliacinis teismas sutiko su tokiais Panevėžio apygardos teismo argumentais ir nurodė, kad teismas pagrįstai įpareigojo R. Č. atlyginti UAB „Verslo resursai“ padarytą žalą. Minėta nutartis, kaip matome, parodo, kaip įmonių bankroto administratorius, siekdamas užtikrinti bankrutuojančios įmonės turto apsaugą ir tuo pačiu kreditorių reiklavimų patenkinimą, imasi priemonių išieškoti sumas iš įmonės skolininkų, tokiu būdu mažindamas ir įmonės nemokumo būseną. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog „*administratorius, vykdydamas ĮBĮ nustatytas funkcijas, privalo tinkamai*

⁹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 12 d. nutartis c.b. Nr. 2A-239/2012 (pagal atsakovės R. Č. apeliacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2010 m. gruodžio 17 d. sprendimo, priimto civilinėje byloje Nr. 2-965-280/2010 pagal ieškovo bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Verslo resursai“ bankroto administratoriaus ieškinį atsakovei R. Č. dėl žalos atlyginimo), kat. 44.2; 126.8.

organizuoti bankrutuojančios įmonės veiklą, sukaupti kuo daugiau bankrutuojančios įmonės turto, iš kurio būtų tenkinami kreditorių reikalavimai. Administratorius tai daro ginčydamas kreditorių interesus pažeidžiančius bankrutuojančios įmonės sandorius, imdamasis priemonių skoloms iš įmonės skolininkų išieškoti, organizuodamas bankrutuojančios įmonės ūkinę-komercinę veiklą ir pan.⁹⁸. Todėl pagrįstai galime tvirtinti, jog pažeidęs pareigą tinkamai ginti ir atstovauti bankrutuojančios įmonės interesus, šiuo atveju nesiimdamas priemonių skoloms iš įmonės skolininkų išieškoti, administratorius didina įmonės nemokumo būseną, todėl jo veiksmai gali būti pripažįstami netinkamu bankrutuojančios įmonės administravimu. Atsižvelgiant į tai, teismas, turėdamas duomenų dėl administratoriaus netinkamų veiksmų bankroto byloje, savo iniciatyva ar remiantis ĮBĮ 11 straipsnio 8 dalies nustatyta tvarka, turi pareigą svarstyti administratoriaus atstatydinimo, t.y. jo atsakomybės, klausimą dėl netinkamo jo funkcijų vykdymo.

ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 9 punktą įpareigoja bankroto administratorių arba jo įgaliotą asmenį atstovauti bankrutuojančiai įmonei teisme, kreditorių susirinkime bei sudarant sandorius, jei įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą. Kauno apygardos teismas 2012 m. vasario 21 d. nutartimi trečiojo asmens UAB „Investicinių projektų vykdymo grupė“ bankroto administratoriaus UAB „Bankrotas“ įgaliotą asmenį M. K. nubaudė 1 000 Lt bauda dėl jo neatvykimo į net tris įvykusius teismo posėdžius, kai tuo tarpu toks trečiojo asmens, t.y. bankrutuojančios įmonės UAB „Investicinių projektų vykdymo grupė“ bankroto administratoriaus atstovo dalyvavimas buvo būtinas⁹⁹. Atskiruoju skundu bankroto administratoriaus įgaliotas asmuo M. K. prašė Kauno apygardos teismo nutartį, kuria jam paskirta 1 000 Lt pinigine bauda, panaikinti. Savo prašymą grindė argumentais, kad į teismo posėdį neatvyko, nes jam apie posėdžio vietą ir laiką, taip pat apie paskirtą įspėjimą dėl netinkamo naudojimosi procesinėmis teisėmis, nebuvo žinoma. Teismo pranešimas jam buvo išsiųstas adresu, kuriuo jis nevykdo bankroto administratoriaus funkcijų ir ten negyvena, todėl teismo pranešimo ir protokolinės nutarties išsiuntimą netinkamu adresu negalima laikyti tinkamu proceso dalyvio informavimu apie vykstantį teismo posėdį. Apeliacinis teismas nurodė, jog „teismas skiria baudas CPK numatytais atvejais ir jame nustatyto dydžio. <...> Pagal CPK 247 straipsnio 3 dalį iki 1 000 Lt bauda gali būti skiriama tretiesiems asmenims,

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio mėn. 13 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-508/2010 (Dėl bankrutuojančios įmonės administratoriaus teisinės padėties ypatumų, teisės ginčyti kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus, bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų), kat. 126.3; 126.8.

⁹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis c.b. Nr. 2-1140/2012 (trečiojo asmens uždarnosios akcinės bendrovės „Investicinių projektų vykdymo grupė“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Bankrotas“ įgalioto asmens M. K. atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2012 m. kovo 8 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. 2-1346-324/2012, kuria netenkintas nurodyto asmens prašymas dėl baudos, paskirtos už netinkamą naudojimąsi procesinėmis teisėmis, panaikinimo), kat 101.

*nepareiškiantiems savarankiškų reikalavimų, ar jų atstovams, kurie neatvyko į teismo posėdį be svarbių priežasčių, taip pat juridinio asmens vadovui, dėl kurio kaltės atstovas neatvyko į posėdį*¹⁰⁰. Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju atitinkamos sankcijos skyrimo klausimas keliamas trečiojo asmens - juridinio asmens atstovui. Atsižvelgiant į tai, teismas sprendė, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo trečiojo asmens atstovo netinkamą naudojimąsi procesinėmis teisėmis bei pagrįstai jam pritaikė įstatyme nustatytą piniginę sankciją. Įvertinęs trečiojo asmens atstovo prašymą, nesant tyčios jo veiksmuose, sumažinti teismo paskirtą baudą iki protingo dydžio ir tai, kad trečiojo asmens atstovui tokio pobūdžio sankcija pritaikoma pirmą kartą bei į civiliniame procese galiojantį proporcingumo principą, Lietuvos apeliacinis teismas nusprendė trečiojo asmens atstovui skirtą baudą sumažinti nuo 1 000 Lt iki 400 Lt. Minėta teismo nutartis patvirtina, kad administratoriaus funkcija atstovauti bankrutuojančią įmonę teisme yra itin svarbi ir reikšminga. Kadangi įmonė, iškėlus jai bankroto bylą, netenka savo įgaliojimų, ji realiai pati apsiginti nebegali, todėl bankroto administratorius šiuo atveju yra vienintelis subjektas bankroto procese, kuris gali visapusiškai padėti įmonei įgyvendinti savo teises ir teisėtus interesus bei jos vardu atlikti svarbiausius su jos veikla susijusius veiksmus ir priimti jos naudai reikalingus sprendimus. Atsižvelgiant į tai, kad bankroto administratorius nuo nutarties iškelti bankroto bylą įmonei įsiteisėjimo dienos tampa šios įmonės valdytoju ir atstovu, nagrinėjamu atveju, bankroto administratoriaus įgaliotas asmuo privalėjo tinkamai įgyventi bankrutuojančios įmonės atstovavimo funkciją, o ją pažeidęs, prisiimti ir dėl to kilsiančią atsakomybę.

Iš to, kas išdėstyta, preziumuojama, kad administratorius bankroto procese pirmiausia turi siekti užtikrinti bankrutuojančios įmonės interesų bei jos turto apsaugą. Šiam tikslui pasiekti administratoriui pavesta atlikti labai daug funkcijų. Todėl tinkamas šių funkcijų vykdymas bei įmonės atstovavimas teisme, kreditorių susirinkime ar sudarant sandorius, kai įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą, visais atvejais užtikrina sklandžią bei greitą bankroto proceso baigtį. Netinkamas minėtų funkcijų atlikimas atitinkamai reiškia neigiamą teisinių pasekmių administratoriui atsiradimą.

3.3. Įmonių bankroto administratoriaus atsakomybė už funkcijų, susijusių su kreditorių interesų apsauga, netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą

ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 10 punkto nuostata įpareigoja bankroto administratorių pagal kreditorių pareikštus reikalavimus, patikslintus pagal įmonės apskaitos dokumentus, sudaryti pastarųjų reikalavimų sąrašą ir ne vėliau kaip per mėnesį nuo teismo nustatyto

¹⁰⁰ Ten pat.

termino, iki kada kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus, pabaigos teikti juos teismui tvirtinti, taip pat ginčyti nepagrįstus kreditorių reikalavimus. Matome, kad įstatymas įtvirtina bankroto administratoriaus pareigą teikti teismui tvirtinti tik tuos kreditorių reikalavimus, kuriuos jis patikslina, remdamasis bankrutuojančios įmonės apskaitos dokumentais, todėl darytina išvada, kad kreditoriai nepateikę savo reikalavimo administratoriui, nėra įtraukiami į kreditorių reikalavimų sąrašą. Tačiau būtina pastebėtina, kad „*terminas pateikti reikalavimus bankrutuojančios įmonės administratoriui nėra naikinamas*“¹⁰¹. Kreditoriai praleidę terminą pareikšti savo reikalavimus, tai gali padaryti ir vėliau, tiesiogiai teismui perduodami savo reikalavimus iki teismo nutarties nutraukti bankroto bylą ar sprendimo dėl įmonės pabaigos priėmimo dienos. Tiesa, su kai kuriais kreditorių reikalavimais administratorius gali ir nesutikti, todėl jo pareiga juos ginčyti 11 straipsnio 3 dalies 10 punkto pagrindu. „*Ginčijant vienus kreditorių reikalavimus, kartu ginamos kitų kreditorių bei paties skolininko teisės ir teisėti interesai*“¹⁰². Čia pat reikšminga paminėti, kad aplinkybė, jog administratorius sudaro kreditorių reikalavimų sąrašą, jokių būdu nereiškia, kad teismas šiuos reikalavimus būtinai patvirtins. Lietuvos apeliacinis teismas yra pažymėjęs, kad „*teismas nėra įpareigotas tvirtinti visus be išimties administratoriaus pripažintus reikalavimus*“¹⁰³, jis gali ir atsisakyti juos tvirtinti, taip pat sumažinti ar padidinti administratoriaus pateiktus teismui tvirtinti kreditorių reikalavimus bei netgi patvirtinti ginčijamus administratoriaus kreditorių reikalavimus. Teismas taip pat pabrėžė, kad tvirtinami tik tie kreditorių reikalavimai, kuriuos byloje esančių duomenų pagalba galima pagrįsti tam tikrais objektyviais įrodymais. Nagrinėjamu atveju, kreditorių susirinkimo pirmininkas AS „UniCredit Bank“ kreipėsi į teismą su pareiškimu atstatydinti bankrutuojančios įmonės UAB „Egvilta“ bankroto administratorių ir nurodė, jog viena iš tokio pareiškimo priežasčių yra tai, jog administratorius nepagrįstai ginčijo AS „UniCredit Bank“ finansinį reikalavimą bei neteikė teismui tvirtinti tikslios kreditorinio reikalavimo sumos¹⁰⁴. Pirmosios instancijos teismas konstatavo administratoriaus

¹⁰¹ V. Mikuckienė Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese // Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69). P. 35.

¹⁰² Ten pat.

¹⁰³ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 11 d. nutartis c.b. Nr. 2-1020/2008 (pagal atsakovo likviduojamos uždarnosios akcinės bendrovės „Tradicija“ atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2008 m. spalio 22 d. nutarties, kuria patvirtintas patikslintas kreditoriaus Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos reikalavimas UAB „Tradicija“ bankroto byloje Nr. B2-24-230/2008), kat. 126.5.

¹⁰⁴ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 29 d. nutartis c.b. Nr. 2-514/2012 (pagal uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ kreditorių susirinkimo pirmininko AS „UniCredit Bank“, veikiančio per AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrių, atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gruodžio 22 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. B2-1842-823/2011 pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Avere“ skundą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo pripažinimo negaliojančiu ir bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ kreditorių susirinkimo pirmininko AS „UniCredit Bank“, veikiančio per AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrių, pareiškimą dėl bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Avere“ atstatydinimo ir naujo bankroto administratoriaus skyrimo), kat. 126.3.

atstatydinimo sąlygų nebuvimą ir nurodė, jog administratorius turi teisę ginčyti jo manymu nepagrįstus kreditorių reikalavimus, todėl atstatydinti administratorių iš pareigų nagrinėjamu atveju nėra jokio teisinio pagrindo. Apeliacinės instancijos teismas paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir pažymėjo, „kad kreditorių reikalavimus tvirtina teismas, o administratorius tik atlieka kreditorių pareikštų reikalavimų preliminarų įvertinimą, todėl administratoriui pateiktas teismui tvirtinti kreditorių reikalavimų sąrašas nereikia šių reikalavimų nenuginčijamumo“¹⁰⁵. Be to, teismas nurodė, jog AS „UniCredit Bank“ tikslino savo reikalavimą, pripažinęs reikalaujamos sumos neteisingą apskaičiavimą, todėl tai leidžia daryti išvadą, jog kreditorius teikė administratoriui jau ginčytiną reikalavimą. Negana to, informacinės sistemos LITEKO duomenimis, administratorius ginčijo ne tik AS „UniCredit Bank“, bet ir kitų kreditorių reikalavimus, todėl nurodytos aplinkybės nesudaro pagrindo išvadai, kad administratoriaus veiksmai buvo tendencingai nukreipti prieš AS „UniCredit Bank“.

Dar viena labai svarbi bankroto administratoriaus funkcija, susijusi tiek su bankrutuojančios įmonės, tiek su kreditorių teisių apsauga – patikrinti sudarytus įmonės sandorius ne per mažesnę nei 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos įmonei iškėlimo dienos ir ginčyti tuos sandorius, kurie yra priešingi įmonės veiklos tikslams ir turi įtakos įmonės negalėjimui atsiskaityti su kreditoriais (ĮBĮ 11 str. 3 d. 8 p.). Svarbu atkreipti dėmesį, jog iki Įmonių bankroto įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo, priimto 2011 metų gruodžio 22 dieną, įsigaliojimo¹⁰⁶, Įmonių bankroto įstatyme nebuvo numatyta, per kiek laiko administratorius turėtų patikrinti bankrutuojančios įmonės sandorius ir pareikšti ieškinius teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir turinčių įtakos įmonės mokumui, pripažinimo negaliojančiais. Šiandien galiojančioje aktualioje Įmonių bankroto įstatymo redakcijoje¹⁰⁷ numatytas ne vėlesnis kaip 6 mėnesių terminas, skaičiuojamas nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos, per kurį bankroto administratorius turi pareigą patikrinti įmonės sandorius, sudarytus ne per mažesnę nei 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos. Pažymėtina ir tai, jog ĮBĮ nereglamentuoja savarankiškų sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindų, o tik apibrėžia ginčytinų sandorių požymius – priešingumą įmonės veiklos tikslams ir galimą jų įtaką įmonės mokumui¹⁰⁸. Todėl teigtina, kad bankroto administratorius bankrutuojančios įmonės sandorius gali ginčyti tiek bendraisiais, tiek

¹⁰⁵ Ten pat.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 18, 21, 23, 26, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 11¹ straipsniu ir trečiuoju¹ skirsnio įstatymas Nr. XI-1867 // Valstybės žinios. 2012, Nr. 4-112.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. IX-216. (Aktuali nuo: 2012-11-15).

¹⁰⁸ Kavalnė S., Norkus. R. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011. P. 179.

specialiaisiais LR CK numatytais sandorių negaliojimo pagrindais. „Nustačius, kad yra bendrųjų sandorių negaliojimų pagrindų, pavyzdžiui, sudarytas sandoris prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms, jis laikomas niekiniu ir netikrinama, ar jo sudarymas nepažeidė kreditorių interesų“¹⁰⁹. Tuo tarpu, kai sandoris vis dėlto atitinka teisės aktų reikalavimus, bet pažeidžia kreditorių teises, sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu CK 6.66 straipsnio (action Pauliana) pagrindu. Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėjamoje civilinėje byloje buvo nustatyta, kad bankrutuojančios įmonės administratorius nepatikrino bendrovės sudarytų sandorių ne per mažesnę nei 36 mėnesių laikotarpį, nors turėjo informacijos dėl tokių sandorių neigiamos įtakos įmonės mokumui¹¹⁰. Teismas nurodė, kad kreditoriai UAB „Liresta“ ir UAB „Elektroninis sargas“ kreipėsi į pirmosios instancijos teismą su prašymu pakeisti bankrutuojančios įmonės AB „Sunonis“ administratorių UAB „Versluva“ ir įmonę administruoti paskirti Adą Danilevičienę. Kreditoriai savo prašymą grindė tuo, kad administratorius netinkamai vykdė savo pareigas, nes neatliko ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 8 punkte įtvirtintos funkcijos patikrinti sudarytus įmonės sandorius ne per mažesnę nei 36 mėnesių laikotarpį ir pareikšti ieškinius teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Byloje nustatyta, jog įmonės akcininkas A. K. pateikė administratoriui informaciją apie abejotinus sandorius, taip pat iš Revizijų departamento akte nurodytų faktų matyti, kad ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 8 punkte nurodytu laikotarpiu buvo sudaryti sandoriai, kurie turėjo neigiamos įtakos įmonės mokumui. Todėl Lietuvos apeliacinis teismas padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas teisingai sprendė dėl administratoriaus atstatydinimo ir kito bankroto administratoriaus paskyrimo, kadangi kyla pagrįstų abejonių dėl tinkamo jo pareigų vykdymo ir bankroto procedūrų skaidrumo. Apeliacinis teismas pažymėjo, kad „esminis šio asmens veiklos požymis yra tai, kad, organizuodamas ir atlikdamas būtinus bankroto proceso darbus, jis privalo ginti tiek visų kreditorių, tiek bankrutuojančios įmonės interesus. <...> Bankroto administratorius privalo veikti tokiu būdu, kad garbingai ir profesionaliai vykdomas įmonės bankroto procesas atitiktų bendruosius šalies ekonominės raidos interesus, o įmonių bankroto procese atsirandantys partnerystės santykiai būtų grindžiami garbės, moralės, sąžinės ir nešališkumo principais“¹¹¹. Vadinasi, bankroto administratorius nepatikrinęs įmonės mokumui turinčius neigiamos įtakos sandorius ar nepareiškęs ieškinio dėl jų pripažinimo negaliojančiais pirmiausia pažeidė įmonės kreditorių

¹⁰⁹ Ten pat.

¹¹⁰ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 12 d. nutartis c.b. Nr. 2-576/2006 (pagal likviduojamos dėl bankroto akcinės bendrovės „Sunonis“ administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Versluva“ atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2006 m. rugsėjo 7 d. nutarties, kuria pakeistas administratorius akcinės bendrovės „Sunonis“ bankroto byloje), kat. 126.3.

¹¹¹ Ten pat.

interesus, taip pat ir pareigą veikti profesionaliai, remiantis sąžiningumo, efektyvumo, teisingumo, bendradarbiavimo principais.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas administratoriaus pareigą ginčyti įmonės sudarytus sandorius CK 6.66 straipsnio pagrindu, nurodė, jog būtina atkreipti dėmesį ir į šio straipsnio 3 dalį, numatančią vienerių metų ieškinio senaties terminą ieškiniams dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais pareiškimo¹¹². Teisėjų kolegija pabrėžė, jog sprendžiant, ar nepraleistas vienerių metų ieškinio senaties terminas, būtina atsižvelgti į ĮBĮ 11 straipsnio 3 d. 8 punktą, pagal kurį administratorius apie įmonės sudarytus sandorius sužino nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Vadinasi, CK 6.66 str. 3 dalyje numatytas vienerių metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Teismas kartu konstatuoja, jog „*teismui panaikinus bankrutuojančios įmonės sandorį CK 6.66 straipsnio pagrindu, negali būti taikomi šio straipsnio 4 dalyje nustatyti sandorio pripažinimo negaliojančiu teisiniai padariniai tik actio Pauliana pareiškusiam kreditoriui*“¹¹³, kas reiškia, jog iš nepagrįstai perleisto įmonės turto, negali būti patenkinti konkretaus kreditoriaus reikalavimai, visais atvejais šis turtas turi būti gražintas į bendrą įmonės turto masę ir naudojamas atsiskaityti su kreditoriais, vadovaujantis ĮBĮ 35 straipsnyje įtvirtintos kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės ir tvarkos taisyklių, o administratoriaus pareiga yra užtikrinti tokių taisyklių tinkamą laikymąsi.

Iš viso to, kas buvo išdėstyta, darytina išvada, jog administratorius privalo veikti saugodamas ne tik bankrutuojančios įmonės, bet kartu ir jos kreditorių teisėtus interesus. Vienas iš bankroto proceso tikslų yra užtikrinti kreditorių reikalavimų patenkinimą, todėl administratorius turi siekti, kad šis tikslas būtų tinkamai įgyvendintas ir kreditorių teisės bankroto procese kiek galima labiau būtų apsaugotos. Pažeidęs šią pareigą, administratorius privalo prisiimti ir atsakomybę dėl netinkamo savo funkcijų vykdymo ar nevykdymo.

3.4. Įmonių bankroto administratoriaus atsakomybė už funkcijų, susijusių su informacijos teikimu įgaliotiems ją gauti asmenims, netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą

ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 15 punktą numato administratoriaus funkciją teikti informaciją Įmonių bankroto departamentui prie Ūkio ministerijos, Lietuvos statistikos departamentui, teismui, taip pat kreditoriams bei įmonės savininkams. Įstatymas neapibrėžia,

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-361/2009 (pagal ieškovo bankrutavusios UAB „Vikata ir Ko“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 17 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutavusios UAB „Vikata ir Ko“ ieškinį atsakovui UAB „Daisruna ir Ko“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu), kat. 35.6.1; 126.5.

¹¹³ Ten pat.

kokią informaciją administratorius turi teikti šiems asmenims, bet, atsižvelgiant į šių asmenų procesinę padėtį įmonių bankroto procese, galima daryti išvadą, kad administratorius turėtų suteikti bet kokią būtiną šių asmenų prašomą pateikti informaciją, susijusią su bankroto bylos nagrinėjimu. Pastebėtina, jog bankrutuojanti įmonė ir kreditoriai yra laikomi bankroto procese dalyvaujančiais asmenimis, turinčiais teisinį suinteresuotumą bankroto bylos baigtimi, todėl jie turi teisę gauti visą būtiną ar reikalingą informaciją dėl bet kokių administratoriaus veiksmų atlikimo, susijusių su bankrutuojančios įmonės turto valdymu (ĮBĮ 11 str. 3 d. 3 p.), naujų sandorių sudarymu (ĮBĮ 11 str. 3 d. 13 p.), sudarytų sandorių ginčijimu (ĮBĮ 11 str. 3 d. 8 p.), kreditorių susirinkimo (komiteto) sprendimų vykdymu (ĮBĮ 11 str. 3 d. 20 p.) ir kitais ĮBĮ nustatytų funkcijų vykdymo atvejais. Be to, teismo teisė gauti informaciją yra taip pat susijusi su teisingu bankroto bylos išnagrinėjimu ir pagrįsto sprendimo priėmimu. Teismas, vertindamas bet koki administratoriaus kompetencijai priskirtiną nagrinėti klausimą, yra, be kita ko, saistomas faktinių bylos aplinkybių ištyrimo, dokumentų bei įrodymų tikrumo įvertinimo. Tik turėdamas pakankamai duomenų, teismas gali priimti teisėtą bei pagrįstą sprendimą.

Vilniaus apygardos teismo nutartimi UAB „Atstata“ bankroto administratorius E. R. buvo atleistas iš pareigų, o įmonę administruoti paskirtas administratorius UAB „Karaliaučiaus grupė“¹¹⁴. Teismas savo sprendimą motyvavo tuo, kad administratorius netinkamai vykdė jam pavestas pareigas, t.y. neteikė išsamios informacijos apie bankroto proceso eigą įgaliotiems ją gauti subjektams (teismui, kreditoriams), vilkino bankroto proceso eigą, taip pat aktyviai nesidomėjo ir teismo nutartimi, kuria išspręstas jo atstatydinimo klausimas. Bankroto administratorius Vilniaus apygardos teismo nutartį skundė Lietuvos apeliaciniam teismui, tačiau pastarasis skundo netenkino, pažymėdamas, kad iš bylos aplinkybių matyti, jog administratorius iš tikrųjų netinkamai vykdė pareigas, neteikė reikalingos informacijos apie bankroto proceso eigą turintiems teisę ją gauti asmenims, taip pat nepateikė teismui jokių objektyvių priežasčių, sąlygojančių jo nesirūpinimą greita ir sklandžia bankroto proceso eiga. Kitoje civilinėje byloje, Vilniaus apygardos teismas balandžio 24 d. nutartimi išnagrinėjo AB „Swedbank“, UAB „Swedbank autoparko valdymas“ ir kitų kreditorių prašymą atstatydinti UAB „Vievio paukštynas“ administratorių UAB „Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras“ iš pareigų ir įmonę UAB „Vievio paukštynas“ administruoti paskirti bankroto

¹¹⁴ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 3 d. nutartis c.b. Nr. 2-529/2011 (pagal atsakovo bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Atstata“ administratoriaus E. R. atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. spalio 20 d. nutarties, kuria civilinėje byloje Nr. B2-2500-450/2010 pagal kreditoriaus G. G. prašymą atstatydintas bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Atstata“ bankroto administratorius), kat. 126.8.

administratorių UAB „Valeksa“ arba UAB „Bankroto centras“¹¹⁵. Kreditoriai savo prašymą grindė netinkamu administratoriaus pareigų vykdymu, t.y. nurodė, kad administratoriaus įgaliotas asmuo, pažeisdamas lygiateisiškumo principą, neteisėtai atsisakė suteikti informaciją kai kuriems bankrutuojančios įmonės kreditoriams. Administratorius taip pat nevykdė ir pareigos vengti interesų konflikto. Kreditoriams teikiamose ataskaitose jis slėpė bet kokią informaciją, susijusią su bendrovės finansiniu turtu ir dukterinėmis bendrovėmis, taip pat neginčijo daugelio kreditoriams nenaudingų sandorių. Negana to, bankroto administratorius tuo pačiu metu administravo ir įmonės UAB „Vievio paukštynas“ kreditorių UAB „Jukna ir Ko“, apie tai visiškai neinformuodamas UAB „Vievio paukštynas“. Apeliacinės instancijos teisėjų kolegijos teigimu, toks administratoriaus elgesys neabejotinai lemia interesų konfliktą, pažeidžia LR Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso 11.5 punkte įtvirtintą nešališkumo principą. Negana to, *„administratorius pasyviai gynė įmonės ir kreditorių interesus, nevertino ir netyrė esminių bankrutuojančios įmonės veiklos aplinkybių, savo veiklos ataskaitoje pirmajam kreditorių susirinkimui nepateikė informacijos apie bankrutuojančios įmonės dalyvius (akcininkus), apie UAB „Vievio paukštynas“ dukterinės įmonės UAB „Vilkyčių mėsa“ turtą ir jo savininkų pasikeitimą“*. Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, jog dėl nurodytų aplinkybių administratorius prarado kreditorių pasitikėjimą, o konfliktiniai santykiai tarp jo ir įmonės kreditorių kelia grėsmę sklandžiam ir operatyviam bankroto procedūrų vykdymui, konstruktyviam šių asmenų bendradarbiavimui, todėl pirmosios instancijos teismo sprendimas atstatyti jį iš pareigų bei įmonę UAB „Vievio paukštynas“ administruoti paskirti UAB „Valeksa“ yra teisėtas ir pagrįstas. Iš minėtų teismo nutarčių matome, kad net ir administratoriaus informacijos suteikimo funkcijos neįvykdymas įgaliotiems ją gauti asmenims gali lemti jo atstatydinimą iš pareigų. Todėl tai dar kartą patvirtina, jog administratorius yra ypatingą teisinį statusą bankroto procese turintis subjektas, nuo kurio veiksmų tinkamo atlikimo priklauso viso bankroto proceso sklandumas bei efektyvumas. Administratoriaus atliekamų pareigų pobūdis įgalina jį būti itin atidžiu ir rūpestingu bei laikytis teisės aktų jam keliamų reikalavimų.

Iš viso to, kas buvo išdėstyta, galime daryti išvadą, jog tinkamas įmonių bankroto administratoriaus funkcijų vykdymas yra bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių interesų apsaugos garantas. Kiekviena teisės akto pagrindu administratoriui suteikta funkcija yra

¹¹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 16 d. nutartis c.b. Nr. 2-1365/2012 (pagal atsakovo bankrutuojančios akcinės bendrovės „Vievio paukštynas“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras“ ir kreditoriaus akcinės bendrovės „Kauno grūdai“ atskiruosius skundus dėl Vilniaus apygardos teismo 2012 m. balandžio 24 d. nutarties, kuria bankrutuojančios akcinės bendrovės „Vievio paukštynas“ bankroto byloje atmetas akcinės bendrovės „Kauno grūdai“ prašymas stabdyti prašymo dėl bankroto administratoriaus pakeitimo nagrinėjimą, atstatydintas bankroto administratorius uždaroji akcinė bendrovė „Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras“ ir paskirtas naujas bankroto administratorius uždaroji akcinė bendrovė „Valeksa“), kat. 126.3.

vienodai svarbi ir reikšminga, todėl turi būti ir tinkamai atlikta. Aukštesnis rūpestingumo standartas lemia ir administratoriaus didesnę atsakomybės laipsnį, todėl bet kurios įstatymu jam suteiktos funkcijos pažeidimas gali sukelti neigiamas teisines pasekmes. Dėl savo netinkamo pareigų bei funkcijų vykdymo ar nevykdymo sukėlus nuostolių atsiradimą bankrutuojančiai įmonei ir jos kreditoriams, visais atvejais administratorius privalo atlyginti padarytą žalą. Tačiau net ir nesant nuostolių atsiradimo, teismas turi teisę spręsti administratoriaus atstatydinimo klausimą dėl netinkamo jo pareigų vykdymo ar jų nevykdymo įmonių bankroto procese.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Darbo pradžioje iškelta hipotezė, jog aiškus bankroto administratoriaus teisinio statuso ir atsakomybės teisinis reguliavimas užtikrina operatyvią bei skaidrią bankroto proceso baigtį, pasitvirtino.

Išanalizavus įmonių bankroto administratoriaus reikšmę bei vaidmenį įmonių bankroto procese, jo sampratos raidą bei teisinio statuso teorijas, taip pat atskleidus jo teisinį santykį su kitais bankroto proceso dalyviais bei išsamiai ištyrus bankroto administratoriaus atsakomybės taikymo probleminius aspektus dėl dažniausiai teismų praktikoje pasitaikančių bankroto administratoriaus funkcijų pažeidimų, darytinos tokios baigiamojo darbo išvados:

1. Bankroto administratorius – tai teismo (ar kreditorių susirinkimo, kai bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka) skiriamas fizinis ar juridinis asmuo, kuriam keliami specialūs kvalifikaciniai reikalavimai ir kurio funkcijos, teisės bei pareigos, taip pat atsakomybė numatyta Įmonių bankroto įstatyme. Visi šio subjekto atliekami veiksmai bankroto procese yra nukreipti išsiaiškinti įmonės bankroto priežastis, kiek įmanoma labiau išsaugoti skolininko turtą ir užtikrinti tinkamą kreditorių interesų patenkinimą. Ypatingas bankroto administratoriaus teisinis statusas lemia jo pareigą būti nešališku ir nepriklausomu asmeniu, siekti bankrutuojančios įmonės ir kreditorių interesų pusiausvyros, veikti profesionalumo, sąžiningumo, efektyvumo, teisingumo principais.
2. Lietuvos bankroto teisėje pripažįstama administratoriaus kaip bankrutuojančios įmonės valdymo organo teorija. Ji grindžiama tuo, jog priėmus nutartį iškelti įmonei bankroto bylą, bankroto administratorius tampa šios įmonės ir jos turto valdytoju, atstovu teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, jei įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą. Administratorius priima svarbiausius su šios įmonės veikla susijusius sprendimus, kadangi ji pati, turėdama bankrutuojančios įmonės statusą, to padaryti negali. Ši teorija nepaneigia administratoriaus pareigos užtikrinti ir tinkamą kreditorių interesų apsaugą, kadangi tai yra viena iš įstatymu reglamentuojamų administratoriaus funkcijų.
3. Administratorių ir bankroto bylą nagrinėjantį teismą bankroto procese sieja vadovavimo ir kontrolės teisiniai santykiai, pasireiškiantys teismo pareiga skirti ir atleisti bankroto administratorių iš pareigų, vertinti jo atliekamų funkcijų tinkamą įvykdymą bankroto procese. Tarp šalių susiklostę bendradarbiavimo teisiniai santykiai įgalina šiuos asmenis teikti vienas kitam reikiamą informaciją ir

dokumentus ĮBĮ numatytais atvejais ir tvarka bei kartu užtikrina greitą ir skaidrą bankroto proceso užbaigimą.

4. Kontrolės teisiniai santykiai tarp administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės kreditorių suteikia kreditorių susirinkimui teisę pavesti administratoriui vykdyti jo priimtus nutarimus ir sprendimus, kitaip kontroliuoti administratoriaus veiksmus įmonių bankroto procese, taip pat teikti teismui prašymą dėl jo atstatydinimo, netinkamai vykdžius šiam priskirtas funkcijas. Tačiau kreditorių kontrolės funkcija nėra absoliuti. Nors ĮBĮ nenumato administratoriui galimybės kreiptis į teismą dėl neteisėtų kreditorių susirinkimo sprendimų panaikinimo, tokia administratoriaus teisė kyla iš pačios bankroto administratoriaus kaip specialaus subjekto teisinės padėties, todėl ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 20 punkto nuostatą įstatymų leidėjui siūloma išdėstyti taip: „*Administratorius vykdo kitus teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus, taip pat kreipiasi į teismą su ieškiniu dėl neteisėtų kreditoriaus susirinkimo (komiteto) nutarimų panaikinimo*“. Šiuos bankroto proceso dalyvius siejantys bendradarbiavimo teisiniai santykiai padeda įvykdyti kiekvienai iš šalių jos kompetencijai priskirtas funkcijas, tokiu būdu užtikrant ir efektyvų bankroto bylos išnagrinėjimą.
5. Administratorių ir bankrutuojančią įmonę siejantys pavidimo – atstovavimo, taip pat bendradarbiavimo teisiniai santykiai suteikia administratoriui pareigą valdyti, naudoti šios įmonės turtą, atstovauti jai teisme, kreditorių susirinkime ar sudarant sandorius, kai įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą, taip pat įpareigoja šiuos asmenis keistis būtina informacija visais bankroto proceso klausimais.
6. Administratoriaus civilinės atsakomybės taikymo teisinis reguliavimas teisės aktuose nėra tinkamai reglamentuojamas, tam skirta tik viena ĮBĮ 11 straipsnio 6 dalies nuostata, numatanti administratoriaus pareigą atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo ar jo padėjėjo pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo. Todėl sprendžiant klausimą dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės taikymo, būtina remtis LR CK įtvirtintomis civilinės atsakomybės taikymo sąlygomis. Todėl įstatymų leidėjui ĮBĮ 11 straipsnio 6 dalies nuostatą siūloma pildyti ir ją išdėstyti taip: „*Administratorius privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo ir (arba) jo padėjėjo (padėjėjų) pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso XXII skyriaus nustatyta tvarka*“.
7. Administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimą padeda užtikrinti ir jo profesinės civilinės atsakomybės privalomasis draudimas. Bankroto

administratoriui iškėlus teisme ieškinį dėl jo veiksmais padarytos žalos atlyginimo, atsakovu kartu su juo turi būti traukiama ir draudimo kompanija, su kuria sudaryta profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis. Tokiu atveju šie asmenys atsako solidariai. Tačiau ĮBĮ tokios galimybės nenumato, todėl 11 straipsnio 6 dalies nuostatą būtina pildyti ir išdėstyti ją taip: „Administratorius privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo ir (arba) jo padėjėjo (padėjėjų) pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso XXII skyriaus nustatyta tvarka. Tais atvejais, kai bankroto administratoriui yra pareikštas ieškinys teisme dėl administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo, civilinėje byloje atsakovu kartu traukiama ir draudimo kompanija, su kuria sudaryta bankroto administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis“.

8. Administratoriui pažeidus įstatymu jam suteiktų funkcijų vykdymą, kartu pažeidžiama ir pavedimo sutartis, kuria tarp bankrutuojančios įmonės ir bankroto administratoriaus susiklosto civiliniai teisiniai santykiai. Todėl administratoriaus atstatydamas iš pareigų gali būti laikomas svarbia civilinės atsakomybės dalimi.

NAUDOTA LITERATŪRA

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas Nr. VIII-1864 // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas Nr. VIII-1968 // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
4. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas Nr. IX-926 // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
5. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas Nr. IX-743 // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
6. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. I-2880 // Valstybės žinios. 1992, Nr. 29-843.
7. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. VIII-270 // Valstybės žinios. 1997, Nr. 64-1500.
8. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216 // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.
9. Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas Nr. IX-1805 // Valstybės žinios. 2003, Nr. 112-4991.
10. Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas Nr. XI-2000 // Valstybės žinios. 2012, Nr. 57-2823.
11. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas Nr. IX-2085 // Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832.
12. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 18, 21, 23, 26, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 11¹ straipsniu ir trečiuoju¹ skirsniu įstatymas Nr. XI-1867 // Valstybės žinios. 2012, Nr. 4-112.
13. Įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31 ir 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4385. Pateikė Lietuvos Respublikos Prezidentas. Prieiga internetu: // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423821&p_query=&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2012-10-29.
14. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1,

- 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13¹, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymo pakeitimo įstatymų projektų aiškinamasis raštas Nr. XIP-4927. Pateikė Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Prieiga internetu: // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=435275&p_query=&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2012-12-04.
15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 909 „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo ir bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo teismui taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2012, Nr. 88-4602.
16. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. 4-377 „Dėl bankroto administratorių veiklos kontrolės taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 110-418.
17. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymas Nr. 4-637 „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr. 145-5839.
18. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 4-887 „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 143-7340.
19. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2011 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. 4-281 „Dėl restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimo išdavimo, įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas teikiančių asmenų sąrašo sudarymo ir restruktūrizavimo administravimo paslaugų teikimo laikinumo vertinimo taisyklių bei teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2011, Nr. 55-2661.
20. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2012 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. 4-299 „Dėl bankroto administratorių veiklos priežiūros taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2012, Nr. 41-2012.

Specialioji teisinė literatūra:

21. Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.
22. Kavalnė S., Norkus R. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011.

23. Baublys L., Beinoravičius D., Kaluina A., Kathrani P., Miliauskaitė K., Spruogis E., Venckienė E. Teisės teorijos įvadas. Vilnius, 2010.
24. A. Vaišvila. Teisės teorija. Trečiasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2009.
25. V. Mikuckienė Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese // Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69).
26. Mikuckienė V. Bankrotų bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.soc. mokslai: teisė (01 S)/ MRU.-V., 2007.
27. R. Norkus. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai // Jurisprudencija. 2004, Nr. 57 (49).
28. J. Spaičienė. Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.) // Jurisprudencija. 2007, Nr. 4(94).
29. J. Spaičienė. Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais // Jurisprudencija. 2006, Nr. 11(89).

Teismų praktika:

30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2004 m. vasario 18 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-107/2004 (pagal atsakovės V. Lidžienės įmonės kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 29 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo likviduojamo Tauragės rajono vartotojų kooperatyvo „Žemaitijos žiedas“ ieškinį atsakovėms Birutei Laktionkinai, V. Lidžienės įmonei dėl sandorių pripažinimo iš dalies negaliojančiais), kat. 15.1.; 15.2.2.6.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2004 m. birželio 22 d. nutartis c.b. Nr. 3K-7-308/2004 (Dėl CK 6.128 straipsnio 3 dalies aiškinimo), kat. 21.2.2.6; 125.5; 125.6.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-636/2004 (pagal atsakovo UAB „Palangos statyba“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. liepos 23 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutuojančios UAB „Pamario langai“ ieškinį atsakovams UAB „Palangos statyba“ ir Aurelijui Kuisiui dėl visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimo, sutarties pripažinimo negaliojančiais ir atlyginimo pagal rangos sutartį priteisimo), kat. 31.6.1.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-554/2008 (pagal atsakovo A. M. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio

- teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 13 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo akcinės bendrovės Turto banko ir A. Č. ieškinį atsakovui A. M. dėl nuostolių atlyginimo), kat. 44.2.4.1; 44.5.2.17; 114.8.2; 126.3; 126.8.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 9 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-262/2008 (pagal atsakovų uždarnosios akcinės bendrovės „Vėjo ratai“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Lengvas vėjas“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 18 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutuojančios akcinės bendrovės „Artrio-2“ ieškinį atsakovams uždarajai akcinei bendrovei DnB Nord lizingas, uždarajai akcinei bendrovei „Lengvas vėjas“, uždarajai akcinei bendrovei „Vėjo ratai“ dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais), kat. 35.6.1; 45.6.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-354/2009 (pagal ieškovo bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Strauja“ ir atsakovo akcinės bendrovės „Swedbank“ kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 3 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Strauja“ ieškinį atsakovui akcinei bendrovei „Swedbank“ dėl 282 279 Lt priteisimo administravimo išlaidoms padengti), kat. 126.3; 126.8.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-361/2009 (pagal ieškovo bankrutavusios UAB „Vikata ir Ko“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 17 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutavusios UAB „Vikata ir Ko“ ieškinį atsakovui UAB „Daisruna ir Ko“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu), kat. 35.6.1; 126.5.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-486/2010 (Dėl kreditorių susirinkimo ir teismo kompetencijos tvirtinti bankrutuojančios įmonės administravimo išlaidų sąmatą; dėl administratoriaus atlyginimo ir kitų administravimo išlaidų dydžio nustatymo kriterijų), kat. 126.3.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-508/2010 (Dėl bankrutuojančios įmonės teisinės padėties ypatumų, teisės ginčyti kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus, bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų), kat. 126.3; 126.8.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 27 d. nutartis c.b. Nr. 2-636/2011 (pagal atsakovo R. A. ir atsakovo uždarnosios akcinės bendrovės

- „Projektų investicijos“ atskiruosius skundus dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 2-1454-258/2010 pagal ieškovo uždarnosios akcinės bendrovės „Vilniaus sadutė“ akcininko Casterbridge Inc ieškinį bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Vilniaus sadutė“ bankroto administratoriui uždarajai akcinei bendrovei „Projektų investicijos“, R. A., Z. A. dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo ir kreditorių susirinkimo nutarimų pripažinimo negaliojančiais), kat. 126.3, 126.8.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-554/2008 (pagal atsakovo A. M. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 13 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovų akcinės bendrovės Turto banko ir A. Č. ieškinį atsakovui A. M. dėl nuostolių atlyginimo), kat. 44.2.4.1; 44.5.2.17; 114.8.2; 126.3; 126.8.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-508/2010 (Dėl bankrutuojančios įmonės administratoriaus teisinės padėties ypatumų, teisės ginčyti kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus, bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų), kat. 126.3; 126.8.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-447/2011 (pagal ieškovo VĮ Valstybės turto fondo kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo VĮ Valstybės turto fondo ieškinį atsakovui UAB „Slovis“ dėl administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo), kat. 44.2, 126.3.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 6 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-234/2011 (Dėl administratoriaus ataskaitos tvirtinimo santykio su administratoriaus teise gauti atlyginimą), kat. 56; 126.8.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gegužės 11 d. konsultacija „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo normų taikymo“ // Teismų praktika. 2001, Nr. 15.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“ // Teismų praktika. 2002, Nr. 33.
46. Teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga. Aprobauta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 33 // Teismų praktika. 2001. Nr. 16.

47. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 18 d. nutartis c.b. Nr. 2-313/2006 (pagal ieškovo uždarnosios akcinės bendrovės „Reprodukcijos studija“ atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2006 m. balandžio 11 d. nutarties civilinėje byloje Nr. B2-1271-41/2006, kuria ieškovo uždarnosios akcinės bendrovės „Reprodukcijos studija“ ieškinys dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovui S. Š. individualiai įmonei atmestas), kat. 126.2.
48. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 25 d. nutartis c.b. Nr. 2-328/2006 (pagal ieškovo AB banko „Hansabankas“ atskirąjį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2006 m. balandžio 20 d. nutarties, kuria AB „Ekranas“ iškelta bankroto byla), kat. 126.3.
49. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 12 d. nutartis c.b. Nr. 2-576/2006 (pagal likviduojamos dėl bankroto akcinės bendrovės „Sunonis“ administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Versluva“ atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2006 m. rugsėjo 7 d. nutarties, kuria pakeistas administratorius akcinės bendrovės „Sunonis“ bankroto byloje), kat. 126.3.
50. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis c.b. Nr. 2-693/2007 (pagal pareiškėjo Stasio Norvilos įmonės atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2007 m. rugsėjo 5 d. nutarties, kuria atsisakyta tenkinti pareiškėjo Stasio Norvilos įmonės prašymą dėl administratoriaus nušalinimo dailiosios keramikos akcinės bendrovės (toliau – DK AB) „Jiesia“ bankroto byloje), kat. 126.3.
51. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis c.b. Nr. 2-691/2008 (pagal likviduojamos UAB „Klevo lapas“ kreditoriaus AB „Mažeikių nafta“ atskirąjį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2008 m. liepos 8 d. nutarties, kuria iš dalies tenkintas likviduojamos UAB „Klevo lapas“ administratoriaus UAB „Valdsita“ įgalioto asmens skundas dėl kreditorių susirinkimo nutarimo pripažinimo negaliojančiu), kat. 121.1; 126.3.
52. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis c.b. Nr. 2-313/2008 (pagal ieškovo uždarnosios akcinės bendrovės „Treigiai“ akcininko atskirąjį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2008 m. kovo 14 d. nutarties, kuria uždarajai akcinei bendrovei „Treigiai“ iškelta bankroto byla ir paskirtas bankroto administratorius, uždarnosios akcinės bendrovės „Treigiai“ bankroto byloje (civilinė byla Nr. B2-217-425/2008), kat. 126.3.
53. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 11 d. nutartis c.b. Nr. 2-1020/2008 (pagal atsakovo likviduojamos uždarnosios akcinės bendrovės „Tradicija“ atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2008 m. spalio 22 d.

- nutarties, kuria patvirtintas patikslintas kreditoriaus Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos reikalavimas UAB „Tradicija“ bankroto byloje Nr. B2-24-230/2008), kat. 126.5.
54. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 19 d. nutartis Nr. 2-361/2009 (pagal trečiųjų asmenų uždarnosios akcinės bendrovės „Tavydas“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Scandex“ atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2009 m. sausio 26 d. nutarties, kuria iškelta uždarnosios akcinės bendrovės „Baltų statyba“ bankroto byla Nr. B2-825-553/09 ir paskirtas bankroto administratorius), kat. 126.3.
55. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2009 m. sausio 21 d. nutartis c.b. Nr. 2-67/2009 (pagal trečiojo asmens (kreditoriaus) uždarnosios akcinės bendrovės „FF lizingas“ atskiruosius skundus dėl Vilniaus apygardos teismo 2008 m. lapkričio 13 d. nutarties, kuria atsisakyta priimti kreditoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „FF lizingas“ prašymus, ir 2008 m. gruodžio 1 d. nutarties, kuria atsisakyta priimti kreditoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „FF lizingas“ atskirojo skundo dėl Vilniaus apygardos teismo 2008 m. lapkričio 13 d. nutarties dalį, akcinės bendrovės „Žeimena“ bankroto byloje), kat. 106.8.1.; 121.17.; 126.8.
56. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 1 d. nutartis Nr. 2-993/2010 (pagal trečiojo asmens akcinės bendrovės DnB NORD banko atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. kovo 22 d. nutarties, kuria iškelta uždarajai akcinei bendrovei „Klostera“ bankroto byla, paskirtas bankroto administratorius, uždarnosios akcinės bendrovės „Klostera“ bankroto byloje, civilinė byla Nr. B2-4369-232/2010), kat. 126.3.
57. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 22 d. nutartis c.b. Nr. 2-1690/2010 (pagal atsakovo uždarnosios akcinės bendrovės „Jondras“, trečiųjų asmenų E. S. ir H. M. atskiruosius skundus dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. liepos 19 d. nutarties, kuria iškelta bankroto byla atsakovui uždarajai akcinei bendrovei „Jondras“ ir paskirtas jos bankroto administratorius (civilinės bylos Nr. B2-6056-178/2010)), kat. 126.2; 126.3.
58. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 3 d. nutartis Nr. 2-529/2011 (pagal atsakovo bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Atstata“ administratoriaus E. R. atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. spalio 20 d. nutarties, kuria civilinėje byloje Nr. B2-2500-450/2010 pagal kreditoriaus G. G. prašymą atstatydintas bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Atstata“ bankroto administratorius), kat. 126.8.

59. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 17 d. nutartis c.b. Nr. 2-575/2011 (pagal kreditoriaus akcinės bendrovės „Swedbank“ atskirąjį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutarties, kuria skundas atmestas, civilinėje byloje Nr. B2-171-278/2010 pagal ieškovų uždarnosios akcinės bendrovės „Ektonas“, DKV Euro Service GMBH+Co.KG, uždarnosios akcinės bendrovės „Lukoil Baltija“ ieškinį atsakovui uždarajai akcinei bendrovei „Derema“ dėl bankroto bylos iškėlimo), kat. 126.5; 126.8.
60. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 17 d. nutartis c.b. Nr. 2-509/2011 (pagal kreditoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Medicinos bankas“ atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2010 m. spalio 18 d. nutarties bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Eksterjero centras“ bankroto byloje (civilinė byla Nr. 2-6589-798/2010)), kat. 126.8.
61. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 31 d. nutartis c.b. Nr. 2-723/2011 (pagal pareiškėjo (kreditoriaus) S. L. skundą atsakovui bankrutuojančiai uždarajai akcinei bendrovei „GL Invest“ dėl pirmojo kreditorių susirinkimo priimtų nutarimų panaikinimo), kat. 126.3; 126.5; 126.8.
62. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 27 d. nutartis c.b. Nr. 2-1935/2011 (pagal bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Bankroto departamentas LT“ atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2011 m. balandžio 27 d. nutarties, kuria teismas nusprendė atstatydinti bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Lodina“ bankroto administratorių uždarąją bendrovę „Bankroto departamentas LT“ ir bankrutuojančios akcinės bendrovės „Lodina“ bankroto administratoriumi paskirti uždarąją akcinę bendrovę „Ignika“), kat. 126.3.; 122.2.
63. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-447/2011 (pagal ieškovo VĮ Valstybės turto fondo kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo CBS teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo VĮ Valstybės turto fondo ieškinį atsakovui UAB „Slovis“ dėl administratoriaus veiksmais padarytų nuostolių atlyginimo, tretieji asmenys Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus miesto skyrius, Matematikos ir informatikos institutas, AB Turto bankas, D. A.), kat. 44.2, 126.3.
64. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 12 d. nutartis c.b. Nr. 2A-239/2012 (pagal atsakovės R. Č. apeliacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2010 m. gruodžio 17 d. sprendimo, priimto civilinėje byloje Nr. 2-965-280/2010

- pagal ieškovo bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Verslo resursai“ bankroto administratoriaus ieškinį atsakovei R. Č. dėl žalos atlyginimo), kat. 44.2; 126.8.
65. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 16 d. nutartis c.b. Nr. 2-1365/2012 (pagal atsakovo bankrutuojančios akcinės bendrovės „Vievio paukštynas“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras“ ir kreditoriaus akcinės bendrovės „Kauno grūdai“ atskiruosius skundus dėl Vilniaus apygardos teismo 2012 m. balandžio 24 d. nutarties, kuria bankrutuojančios akcinės bendrovės „Vievio paukštynas“ bankroto byloje atmestas akcinės bendrovės „Kauno grūdai“ prašymas stabdyti prašymo dėl bankroto administratoriaus pakeitimo nagrinėjimą, atstatydingas bankroto administratorius uždaroji akcinė bendrovė „Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras“ ir paskirtas naujas bankroto administratorius uždaroji akcinė bendrovė „Valeksa“), kat. 126.3.
66. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis c.b. Nr. 2-1140/2012 (pagal trečiojo asmens uždarnosios akcinės bendrovės „Investicinių projektų vykdymo grupė“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Bankrotas“ įgalioto asmens M. K. atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2012 m. kovo 8 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. 2-1346-324/2012, kuria netenkintas nurodyto asmens prašymas dėl baudos, paskirtos už netinkamą naudojimąsi procesinėmis teisėmis, panaikinimo), kat 101.
67. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutartis c.b. Nr. 2A-1226/2012 (pagal atsakovo A. K. apeliacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2011 m. spalio 4 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-651-372/2011 pagal ieškovo bankrutavusios A. D. firmos „Alda“ ieškinį atsakovams A. K. ir AAS BTA dėl administratoriaus veiklos padarytų nuostolių atlyginimo), kat. 44.; 126.3.
68. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 29 d. nutartis c.b. Nr. 2-514/2012 (pagal uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ kreditorių susirinkimo pirmininko AS „UniCredit Bank“, veikiančio per AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrių, atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gruodžio 22 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. B2-1842-823/2011 pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Avere“ skundą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo pripažinimo negaliojančiu ir bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ kreditorių susirinkimo pirmininko AS „UniCredit Bank“, veikiančio per AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrių, pareiškimą dėl bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Egvilta“ bankroto

administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Avere“ atstatydinimo ir naujo bankroto administratoriaus skyrimo), kat. 126.3.

Elektroninių šaltinių duomenys:

69. Nacionalinė bankroto administratorių asociacija. Prieiga internetu: // http://www.bankrotai.lt/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1; prisijungimo laikas: 2012-10-15.
70. J. Delahousay. What is the role of a bankruptcy administrator // Demand Media, 2011. Prieiga internetu: // <http://smallbusiness.chron.com/role-bankruptcy-administrator-38175.html>; prisijungimo laikas: 2012-10-16.
71. The National Archives. General bankruptcy queries // The insolvency Service, 2011. Prieiga internetu: // <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.insolvency.gov.uk/freedomofinformation/technical/generalbankruptcyqueries.htm>; prisijungimo laikas: 2012-10-17.
72. Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos. Prieiga internetu: // <http://195.182.71.194/Prieziura.php>; prisijungimo laikas: 2012-09-15.
73. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Bankrotas. Prieiga internetu: // http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ita_lt.htm#3; prisijungimo laikas: 2012-09-09.
74. Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras. Prieiga internetu: // <http://www.adminbiuras.lt/fiziniu-asmenu-bankrotas/priimtas-fiziniu-asmenu-bankroto-istatymas>; prisijungimo laikas: 2012-09-20.
75. Nacionalinis žalos ir skolų išieškojimo centras. Prieiga internetu: // http://www.skolarona.lt/naujienos_2009_kovas3.html; prisijungimo laikas: 2012-10-08.
76. Nacionalinė verslo administratorių asociacija. Dėl Lietuvos Respublikos bankroto administratorių susirinkimo. Prieiga internetu: // <http://www.nvaa.lt/lt/naujienos/id/2045>; prisijungimo laikas: 2012-12-04.

SANTRAUKA

„Įmonių bankroto administratoriaus teisinis statusas ir atsakomybė”

Įmonių bankroto administratorius yra vienas iš svarbiausių bankroto proceso dalyvių, nuo kurio tinkamo funkcijų ir pareigų vykdymo priklauso viso bankroto proceso sklandumas bei skaidrumas, bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių teisių ir teisėtų interesų apgynimas, įmonės turto išsaugojimas bei kreditorių reikalavimų patenkinimo užtikrinimas. Iškėlus įmonei bankroto bylą, administratorius užima bankrutuojančios įmonės valdymo organo statusą, perima įmonės turtą bei visus jos įgaliojimus, tampa šios įmonės valdytoju ir atstovu teisme, kreditorių susirinkime ar sudarant sandorius, kai įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą. Dėl ypatingo savo statuso bankroto procese ir suteiktų plačių įgaliojimų administratorius privalo būti itin atidus ir rūpestingas, nešališkas ir nepriklausomas, veikti tik įstatymo jam suteiktos kompetencijos ribose, vadovautis profesionalumo, efektyvumo, interesų pusiausvyros, sąžiningumo, teisingumo principais. Administratoriui, pažeidusiam įstatymu jam suteiktų funkcijų vykdymą ar sukėlusiam žalą bankrutuojančiai įmonei ar jos kreditoriams, kyla atitinkamos teisinės pasekmės.

Magistro baigiamojo darbo tikslas – išanalizuoti bankroto administratoriaus teisinį statusą bei su jo atsakomybe susijusius probleminius aspektus. Todėl šiame darbe siekta atskleisti bankroto administratoriaus vaidmenį bei reikšmę įmonių bankroto procese, jo sampratos raidos analizę bei teisinio statuso teorijas. Darbe taip pat atskleidžiamas bankroto administratoriaus teisinis santykis su kitais bankroto proceso dalyviais – bankroto bylą nagrinėjančiu teismu, bankrutuojančios įmonės kreditoriais bei pačia įmone. Be to, analizuojamas administratoriaus civilinės atsakomybės taikymas bei jo atstatydinimas iš pareigų kaip tokios atsakomybės dalis, pateikiami dažniausiai teismų praktikoje pasitaikantys bankroto administratoriaus funkcijų pažeidimai.

Išsamus specialiosios teisinės literatūros, teisės aktų bei teismų praktikos analizavimas padėjo pasiekti šio darbo tikslą – išsamiai atskleistas bankroto administratoriaus teisinis statusas bei iširtos su jo atsakomybe susijusios teisinio reglamentavimo problemos, pateikti šių problemų sprendimo būdai.

SUMMARY

„The legal status of bankruptcy administrator of companies and his liability“

The bankruptcy administrator is one of the most important party in bankruptcy process of the company. The bankruptcy fluency and clarity, also the protection of the company's asset and its creditors legal interests depends on bankruptcy administrator proper activity. Administrator takes all the company's asset and its management since the court adopt a decision to take bankruptcy proceedings for the company. Then administrator becomes a manager of the company and its representative at the court, creditor's meetings and in the cases of making some contracts when the company continues its commercial activity. Because of the specific administrator status and his wide power of attorney, administrator must be especially attentive and careful, impartial and independent, he has a duty to act in compliance with principles of professionalism, efficiency, honesty, rightness and must seek the balance between the company and creditors interests in every stage of the bankruptcy. If administrator violates his functions or causes the losses for the company or creditors, he must assume adequate legal consequences for such kind of actions.

The purpose of this master thesis is to analyze the status of the bankruptcy administrator and the main problematic issues related to his liability. Because of this reason, the author tries to reveal the role and value of bankruptcy administrator, the analysis of the evolution of his conception and the theories of administrator legal status. Furthermore, author analyzes the legal relationship between the administrator and other parties of the bankruptcy process – the court, creditors and the company. It was also trying to reveal the civil liability of administrator and his resignation as important part of such liability when he do not exercise some of his most important functions in bankruptcy process.

The comprehensive analysis of legal literature, laws and judicial practise helped to achieve the purpose of this master thesis. There were analyzed the main problems of Lithuanian legal regulation and presented some methods of their solutions.